

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2021 30 stp
Handelshøyskolen

Ulikhet i Norge i møte med Covid-19

Inequality in Norway in the face of Covid-19

Martin Alexander Wangsholm
Linn Madeleine Elisenberg
Økonomi og administrasjon

Forord

Vi ønsker å starte ved å takke vår fantastiske veileder Åshild Auglænd Johnsen for svært god veiledning underveis i oppgaven. Hun har lagt mange timer i å gi oss verdifull konstruktiv kritikk, og sørge for at vi holder oss på riktig vei i et hav av informasjon. En stor takk skal også rettes til Annette Alstadsæter som hjalp oss i å finne tema vi ønsket å skrive om, og hun bistod med at vi kom i kontakt med de rette menneskene.

En stor del av takken rettes også til venner, familie og våre kollektiv som har vært gode støttespillere gjennom hele prosessen. Takk skal dere også ha for at dere har hjulpet oss med å frigjøre hjernen med annen aktivitet enn bare jobbing.

Vi hadde ikke klart dette uten dere!

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

Ås, Mai 2021

Martin Alexander Wangsholm

Linn Madeleine Elisenberg

Sammendrag

Formålet med oppgaven er å belyse hvordan ulikhetene i Norge har blitt påvirket av Covid-19 pandemien. Vi har benyttet et eksplorativt design basert på ulike artikler, statistikk og tabeller.

12. mars 2020 varslet myndighetene i Norge de mest inngripende tiltakene landet har hatt i nyere fredstid med bakgrunn i koronaviruset. Da ble skoler og bedrifter over hele landet stengt ned, og et stort antall ansatte ble permittert. Mobiliteten i samfunnet ble også vesentlig redusert. Vi har sett at det er særlig de unge i 20-årene som ble hardest rammet av permitteringen under krisen, og at sjansen for å bli permittert var høyere for de i lavere inntektsgrupper. Sannsynligheten for bli oppsagt i løpet av de første ukene av koronakrisen var mer enn seks ganger høyere for individer i det nedre inntektsdeksiler enn de øverste. Vi så også at de som hadde høyere inntekt holder seg mer utenfor smittefare som følge av at de i større grad hadde mulighet til å ha hjemmekontor.

Vi har også sett på konkurser i Norge etter koronapandemien inntraff, og det som overrasket var at det ikke var noen vesentlige endringer i konkurser totalt for 2020. Allikevel var det en bransje som skilte seg ut med en økning i konkurser mot tidligere år. Overnattings- og serveringsbransjen hadde i perioden april til juni 2020 det høyeste antallet konkurser for tiårsperioden som ble undersøkt. Dette er en bransje hvor en stor andel av de ansatte enten er studenter eller personer uten høyere utdanning, og de ansatte har også den laveste gjennomsnittlige årslønnen i Norge. Det var også mye permitteringer innen de bransjene det var konkurser. Vi så videre på utviklingen for Oslo Børs da de mest velstående i Norge eier den største delen av aksjer. På tross av en vesentlig nedgang på over 30 prosent i mars 2020, så har utviklingen ført til nye høyder mot slutten av 2020.

Resultatene vi har fått i oppgaven er at pandemien har rammet den norske befolkningen skjevt. De med lavest gjennomsnittlig årslønn samt de unge har merket det hardest. Samtidig som myndighetenes tiltak har bidratt til å dempe den negative utviklingen i ulikhet, kunne myndighetene allikevel strukket seg enda lengre for å hjelpe individene og selskapene som har slitt mest. Det er mye som taler for at ulikheten mellom de i den øvre og nedre del av inntektsdistribusjonen har hatt en økning under pandemien.

Abstract

The purpose of this thesis is to shed light on how the differences in Norway have been affected by the Covid-19 pandemic. We have used an exploratory design based on various articles, statistics and tables.

On 12 March 2020, The Norwegian authorities announced the most intrusive measures the country has seen in recent time as a result of the pandemic. Schools and businesses all over the country got shut down, and a large number of employees were temporarily laid off. The mobility in the country was also significantly reduced. The younger generation became the hardest affected, and the chance of being temporarily laid off was higher for those in the lower income groups. The probability of getting temporarily laid off during the first weeks of the corona crisis was more than six times higher for the individuals in the lower income brackets than the upper ones. We also saw that those who had a higher income had a greater opportunity to have a home office.

We also investigated bankruptcies in Norway after the coronapandemic occurred. Surprisingly, there were no significant changes in total for 2020. Nevertheless, there was one industry with an increase in bankruptcies compared to previous years. Accommodation and the catering industry had in the period of April to June 2020 the highest number of bankruptcies in the ten-year period we examined. In this industry a large proportion of employees either are students or people without higher education, and the employees also have the lowest average annual salary in Norway. There were also a lot of temporarily layoffs in the industries with a lot of bankruptcy. We looked further at the development for the Oslo Stock Exchange as the most prosperous in Norway owns the largest share of stockshares. Despite a significant decline of over 30 percent in March 2020, the development of stockprices has led to new heights towards the end of 2020.

The results we have obtained in this thesis are that the pandemic has affected different between the Norwegian population. Those with the lowest average annual salary as well as the young have been affected the hardest. Measures of the authorities have helped against the negative development in inequality, though the authorities could still have gone even further. There are a lot of evidence suggesting the inequality between the upper and the lower part of the income distribution has had an increase during the pandemic.

Innhold

1	Innledning	1
2	Ulikhet	2
2.1	Økonomisk- og sosial ulikhet	2
2.2	Hvordan måles økonomisk ulikhet?	3
2.2.1	P90/P10	3
2.2.2	S80/S20	3
2.2.3	Gini koeffisienten	4
2.2.4	De ulike målemetodene fra 1986-2019	4
2.3	Interessen for ulikhet vokser	5
2.4	Statistikk brukt for å måle inntektsulikhet	6
2.4.1	Et mer fullstendig mål på markedsinntekt	7
2.4.2	Selskapsinntekt er konsentrert til selskaper med få eiere	9
2.5	Arbeidsmarkedet under krisetider	11
2.5.1	Langsiktige konsekvenser av arbeidsledighet	11
2.5.2	Konsekvenser, spesielt for unge	12
2.5.3	Konsekvenser for innvandrere	12
2.5.4	Kjønn og sektorer rammes forskjellig	14
2.5.5	Inntektsnivå er av betydning	15
3	Norsk økonomi under covid-19	16
3.1	Koronaviruset	16
3.2	Fra helsekrise til økonomisk krise	17
3.2.1	Verdenshandelen bremses	17
3.2.2	Økte permitteringer	18
3.2.3	Bortfall av antall jobber	19
3.2.4	Redusert mobilitet	19
3.2.5	Utvikling i bruttonasjonalproduktet	20
3.2.6	Kronekurs og oljepris	21
3.2.7	Styrringsrenten	22
3.3	Ulikhet næringer	23
3.3.1	Kjennetegn ved bedrifter som permitterer ansatte	23
3.3.2	BNP fordelt per næring	24
3.3.3	Konkurser etter koronapandemien inntraff	25
3.3.4	Arbeidssøkere innenfor ulike sektorer	27
3.3.5	Regionale forskjeller	28
3.4	Ulikhet etter inntektsnivå	28
3.4.1	Oslo Børs under pandemien	28
3.4.2	Arbeidsledige etter inntektsnivå	30
3.4.3	Hjemmekontor for høytlønnede stillinger	32
3.5	Ulikhet kjønn	32
3.5.1	Mer barnepass	33
3.6	Ulikhet utdanning	34
3.6.1	Digital hjemmeskole	34
3.6.2	Økning i antall studenter	35
3.7	Ulikhet innvandrere	36

3.7.1	Etter fødeland	36
3.7.2	Høyere smittetrykk	37
3.8	Ulikhet alder	37
3.9	Langtidsledige	38
3.10	Endret handleatferd	39
3.11	Befolkningens opplevelse av egen økonomi	40
3.11.1	Levekårsundersøkelsen SSB	40
3.11.2	DNBs innsiktsrapport	41
3.11.3	Undersøkelse av SIFO	42
3.11.4	Undersøkelse av arbeidslivsbarometeret	42
3.12	Sparing og gjeld	42
3.12.1	Sparing husholdninger	42
3.12.2	Utvikling i gjeldsnivå	43
4	Myndighetenes respons	44
4.1	Tiltakspakker	44
4.1.1	Lønns- og permitteringsstøtte	44
4.1.2	Inntektsgrensen for rett til dagpenger senket	44
4.1.3	Arbeidsgiveravgift	45
4.1.4	Utvidede omsorgsdager	45
4.1.5	Kompensasjonsordninger for næringslivet	45
4.1.6	Formuesskatt	46
4.1.7	Støtte til studenter	46
4.2	Tiltakspakkene finansieres av oljefondet	46
4.3	Hvor går koronastøtten?	47
4.4	Hvordan har tiltakspakkene fungert	48
5	Diskusjon	50
5.1	Ulikhet kjønn	50
5.1.1	Kvinner rammes hardere i hjemmet	50
5.1.2	Videre spørsmål	51
5.2	Ulikhet utdanning	52
5.3	Ulikhet studenter	52
5.4	Ulikhet innvandrere	53
5.5	Langvarig ledighet	53
5.6	Ulikhet inntekt	55
5.6.1	Virkingen på de med lavest inntekt	55
5.6.2	Virkingen på de i den øvre del av inntektsdistribusjonen	56
5.7	Ulikhet næring	56
5.7.1	Virkingen av tiltakspakker på selskaper	57
5.8	Oljefondet	58
5.9	Konklusjon	58
5.9.1	Oppgavens begrensninger	59
	Referanser	61

Figurliste

2.1	Inntektsstatistikk for husholdninger: Gini koeffisient og P90/P10. Kilde: SSB tabell 07756.	5
2.2	Inntektsstatistikk for husholdninger: Gini koeffisient og S80/S20. Kilde: SSB tabell 07756.	5
2.3	Fordeling av markedsinntekt etter arbeidsinntekt, eierinntekt og annen kapitalinntekt for den øverste 10 prosenten i inntektsdistribusjonen i fordelingen av markedsinntekt i offisiell statistikk (Aaberge et al., 2020) .	8
2.4	Fordelingen av personfordelt husholdsinntekt med og uten tilbakeholdte selskapsinntekter, 2001-2018 (Aaberge et al., 2020)	9
2.5	Akkumulert beholdt inntjening/fortjeneste blant den øverste 0,1 prosenten etter antall eiere (Alstadsæter et al., 2016).	10
2.6	Akkumulert beholdt inntjening/fortjeneste blant den øverste 0,1 prosenten etter eierandel (Alstadsæter et al., 2016).	10
2.7	Sysselsatte i offentlig sektor og endringer i sysselsetting etter sektor, fra 2000-2018 (Nilsen, 2020).	14
2.8	Inntektsandelen til den øverste 0,1 prosenten i inntektsdistribusjonen fra 2001-2018 (Aaberge et al., 2020).	15
3.1	Alle dagpengesøkere (Alstadsæter et al., 2020).	18
3.2	Antall jobber, endring i prosent fra året før SSB (2020b).	19
3.3	Apple mobilitetstrender for Norge (Apple, 2021).	20
3.4	Bruttonasjonalprodukt og konsum i husholdninger (Kjos og Blytt, 2021).	21
3.5	Oljeprisen fra januar 2010 til februar 2021 oppgitt i dollar(EIA, 2021)	22
3.6	Styringsrenten, månedsgjennomsnitt for 2020. Statistikk hentet fra Norges Bank (Norges Bank, 2021).	22
3.7	Permitteringer i yrker med fysisk nærhet til andre (Alstadsæter et al., 2020).	23
3.8	Kjennetegn ved private bedrifter som permitterer ansatte (Alstadsæter et al., 2020).	24
3.9	Utvikling i Norges BNP per næring i 2020 (Kjos og Blytt, 2021).	25
3.10	Antall åpnet konkurser per bransje (SSB, 2021a).	26
3.11	Summen av arbeidssøkere hos NAV fordelt på yrkesbakgrunn fra 10. mars til 26. mai 2020 (Gjerde et al., 2020).	27
3.12	Husholdningenes' gjennomsnittlige formue og gjeld 2018 (Omholt, 2020).	29
3.13	Kurs Oslo Børs fra januar 2019 til februar 2020 (Euronext, 2021).	30
3.14	Andel permitterte og oppsagte arbeidstakere der alle er delt inn i ti like innteksgrupper etter rangering i inntektsfordelingen. Innteksrangeringer er basert på levetidsinntekten (Alstadsæter et al., 2020).	31
3.15	Utbetalt kontantlønn, endring i prosent fra 2019 til 2020 (Horgen, 2020).	31
3.16	Permitteringer, barn under 13 (Alstadsæter et al., 2020).	33
3.17	Dagpengesøkere, etter fødeland og alder (Alstadsæter et al., 2020).	38
3.18	Summen av arbeidssøkere fordelt på alder og summen av arbeidssøkere som andel av arbeidsstyrken fordelt på alder, 26. mai 2020 (Gjerde et al., 2020).	38
3.19	Bankaxept fall i konsum (Norges Bank, 2020b).	39
3.20	DNBs spørreundersøkelse om befolkningens opplevelse av egen økonomi (DNB, 2021).	41
3.21	Endring i gjeldsnivå husholdning og næring fra mars 2016 til mars 2021 (SSB, 2021b).	43

Tabelliste

3.1	Lønn per næring (SSB, 2020a).	26
4.1	Selskap med mest utbetalt kompensasjonsstøtte under kompensasjonsordning 2	47

1 Innledning

Koronaviruset kom til Norge i begynnelsen av 2020 og har siden det, medført store endringer av samfunnet. Den 12. mars varslet regjeringen de mest inngripende tiltakene Norge har hatt siden fredstid. Formålet var å stoppe smittespredningen av viruset. Dette førte til at treningsentre, restauranter, barnehager, skoler og ulike bedrifter ble pålagt å stenge. På grunn av stengte bedrifter og institusjoner måtte flere permitteres. Samfunnet stoppet mer og mer opp og påvirket økonomien deretter. For å redde Norge fra økonomisk kollaps innførte myndighetene diverse tiltakspakker som skulle redusere husholdninger og bedrifters inntektsbortfall. Fra tidligere erfaringer vet vi at krisetider kan påvirke ulikheten skjevt. Denne krisen skiller seg derimot ut fra andre økonomiske krisetider, da den startet som en helsekrise, før den utviklet seg til en økonomisk krise.

Hvordan forandret egentlig ulikheten seg i lys av koronapandemien? Denne oppgaven har som hensikt å beskrive ulikhet i Norge før og etter den økonomiske krisen i sammenheng med Covid-19 pandemien. Vi har bygget det teoretiske grunnlaget på forskningen til Aaberge og Alstadsæter, for å kunne beskrive hvordan ulikheten artet seg før 2020. Videre har vi gjort rede for hvilke endringer man så i økonomien i 2020 og første halvdel av 2021. Her har vi systematisk gått igjennom hvilke effekter korona hadde på bedrifter og ulike grupper av samfunnet. Videre har vi satt av en egen del i oppgaven til hva myndighetene gjorde for å dempe de økonomiske virkningene. Til slutt skal vi diskutere hvordan ulikheten endret seg som følge av korona og i hvilken grad tiltakspakkene fra myndighetene dempet forskjellene. I oppgaven vil vi fokusere på det som skjer her og nå, og videre diskutere det som kan skje på lang sikt.

Denne oppgaven er en litteraturstudie der vi benytter innsikten fra tidligere litteratur for å svare på problemstillingen. Vi har også støttet oss på andre forskningsartikler for data og statistikk, og hentet tallmateriale fra Statistisk sentralbyrå.

Temaet for oppgaven er valgt etter største ønske og på grunnlag av personlige interesser innenfor feltet. Koronakrisen er ny i forskningsammenheng, og vi håper at vi kan bidra med informasjonsgrunnlag og stimulere til videre forskning.

2 Ulikhet

I dette kapittelet skal vi gi en oversikt over ulikheten før koronakrisen inntraff. Til å begynne med, har vi beskrevet ulike målemetoder for ulikhet. Deretter har vi sett nærmere på de som befinner seg i den øvre delen av inntektsdistribusjonen. Til slutt har vi beskrevet hvordan tidligere kriser har påvirket ulike grupper av samfunnet forskjellig.

2.1 Økonomisk- og sosial ulikhet

Det er ingen samfunn i dag der alle goder og ressurser er likt fordelt mellom individer. Når vi snakker om ulikhet, handler det som oftest om en ujevn fordeling av ressurser og goder i et samfunn. Økonomisk ulikhet angir fordelingen av økonomiske goder som inntekt eller formue mellom personer i et samfunn eller mellom ulike samfunn. Sosial ulikhet beskriver oppdelingen av grupper og individer i lavere og høyere lag i samfunnet. Økonomisk ulikhet er en årsak til at det forekommer sosial ulikhet (Bojer, 2019).

Spørreundersøkelser og økonomiske eksperimenter, viser at de fleste mennesker vil anse små inntektsforskjeller som urettferdig. Hvis inntektsforskjellene derimot er som følge av innsats, synes de fleste det er mer rettferdig. Dersom det forekommer inntektsforskjeller på grunn av kjønn eller etnisitet, vil de fleste si at dette er urettferdig. Dersom det økonomiske systemet gir tilnærmet like muligheter og ikke kun beriker de rikeste, så vil folk i større grad akseptere systemet (Gustavson, 2012).

Norge er en velferdsstat, som vil si at alle har lik rett til velferdsgoder. Disse godene omfatter forskjellige velferdstjenester, som blant annet offentlig helsehjelp og utdanning. Disse godene har man rett på uavhengig av inntektsnivå. Det norske skattesystemet har skatter og avgifter på inntekt, formue og goder. Disse skattene og avgiftene skal finansiere velferdstaten. For å utjevne forskjeller, er skattesystemet progressivt, som vil si at de rikeste betaler mest i skatt. En omfattende velferdsstat er en viktig grunn til at Norge har mye lavere inntektsulikhet sett i sammenheng med andre land (Christensen og Berg, 2019). I følge Epland og Tuv (2019) kjennetegnes Norge som et land der få personer har veldig lave eller veldig høye inntekter. Flesteparten befinner seg i midten av fordelingen der inntektsnivået er relativt høyt (Epland og Tuv, 2019).

2.2 Hvordan måles økonomisk ulikhet?

Det finnes forskjellige målemetoder for å måle ulikheten i en inntektsfordeling. Nedenfor har vi presentert de ulike metodene. I denne studien er målemetodene nyttige når vi skal kartlegge hvordan ulikheten har artet seg før pandemien.

2.2.1 P90/P10

Ved målemetoden P90/P10, så rangerer man først befolkningen etter inntekt. Deretter blir befolkningen delt opp i ti like store grupper. Disse gruppene kalles ofte desiler, hvor de som har lavest inntekt faller under desil 1, de neste 10 prosent faller under desil 2, og hele veien opp til de med høyest inntekt som faller under desil 10. Navnet P90/P10 kommer av at man ser på de som har litt høyere inntekt enn 90 prosent av befolkningen, og de som har litt lavere inntekt enn 90 prosent av befolkningen. Det vil si at man ser på personene som befinner seg mellom desil 1 og 2, samt desil 9 og 10. Dersom forholdstallet på P90/P10 er 2,5, så vil dette si at personen med høyere inntekt enn 90 prosent av befolkningen har 2,5 ganger så høy inntekt som personen med lavere inntekt enn 90 prosent av befolkningen (Epland og Tuv, 2019).

2.2.2 S80/S20

Målemetoden S80/S20 viser forholdstallet mellom gjennomsnittsinntekten til de 20 prosent av befolkningen som har høyest inntekt, og gjennomsnittsinntekten til de 20 prosent som har lavest inntekt. Denne metoden utelukker ikke verdiene til de aller rikeste i fordelingen eller de veldig fattige. Grunnen til dette, er at det brukes gjennomsnitt av inntekt og formue til alle som faller innenfor de 20 prosentene. For gruppen med høyest inntekt vil de rikeste trekke gjennomsnittet opp, og for gruppen med lavest inntekt vil de fattige trekke gjennomsnittet ned. Det gjør at S80/S20 viser et høyere forholdstall enn i P90/P10, men et relativt likt tall som Gini-koeffisienten (Epland og Tuv, 2019). Dette vises godt i figur 2.2 der S80/S20 følger gini-koeffisienten tettere.

2.2.3 Gini koeffisienten

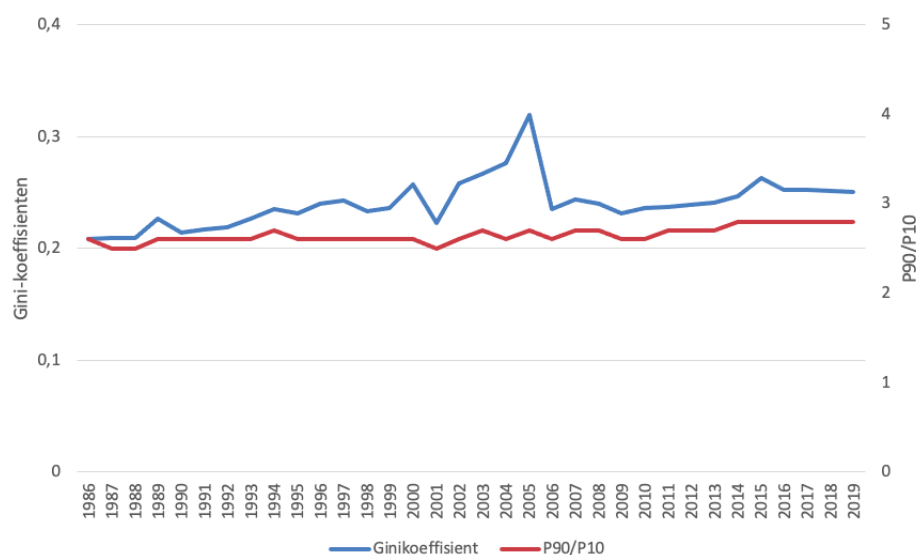
En annen metode for å måle ulikhet innenfor et land eller en befolkning, er gini-koeffisienten. Metoden er brukt til å måle inntektsdistribusjonen innenfor et land eller en befolkning. Koeffisienten går fra 0 til 1, der 0 vil si at alle i landet har like mye inntekt og formue, og 1 vil si at én person har all inntekt og formue. I SSB sin måling for 2017, har Norge en gini-koeffisient på 0,252 (Epland og Tuv, 2019).

Gini-koeffisienten gir en god pekepinn på om ulikheten har blitt større eller mindre over tid, men sier ikke noe om hvor i inntektsfordelingen endringene skjer. Gini-koeffisienten vektlegger altså endringer som skjer i midtdelen av fordelingen, og ikke i ytterpunktene. På grunn av dette, kan det være lurt å bruke gini-koeffisienten sammen med P90/P10, for å få et mer komplett mål (NOU 2014: 3, 2014).

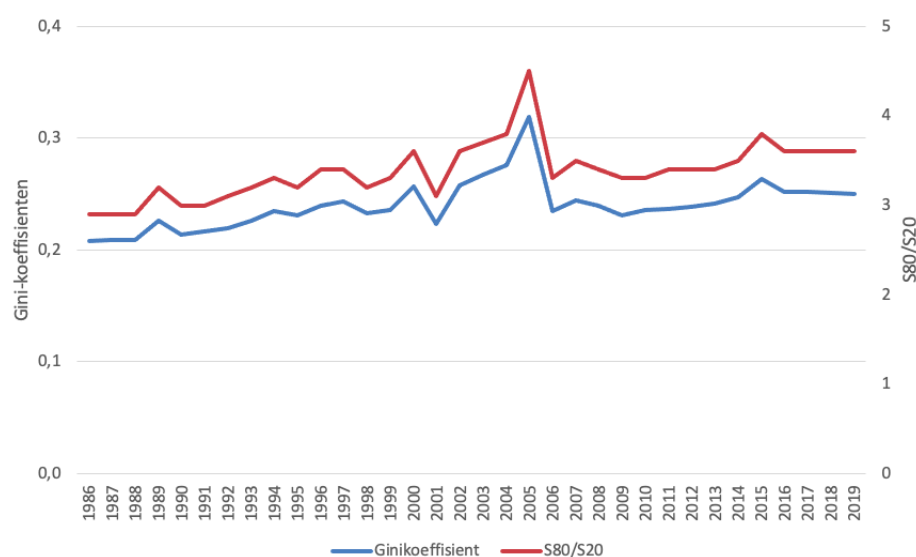
Figur 2.1 viser inntektsstatistikk for husholdninger med gini-koeffisienten og P90/P10 som målemetode. Tallene er hentet fra SSB, der vi i har valgt å ta med alle husholdninger, unntatt studenthusholdninger. Grunnen til at vi har valgt å utelate studenthusholdninger, er fordi at studielån ikke defineres som inntekt ifølge inntektsstatistikken. Dersom vi hadde inkludert studenter hadde de blitt overrepresentert i lavinnteksgruppen, da de ofte har lave inntekter (Omholt, 2019). Vi vil gjøre leserne av denne oppgaven oppmerksomme på at denne ekskluderingen gjelder for resten av oppgaven.

2.2.4 De ulike målemetodene fra 1986-2019

P90/P10 viser en mye slakere kurve i forhold til gini-koeffisienten. Grunnen til dette, er at inntektene til de 10 prosentene av befolkningen med aller høyest inntekt, og de 10 prosentene med lavest inntekt, utelukkes. Fordi de mest velstående faller bort, får man ikke fanget opp der det meste av aksjeutbytte havner. Gini-koeffisienten viser et hopp i 2005, fra 0,28 i 2004 til 0,32 i 2005. Fallet i ulikheten er imidlertid et resultat av skattetilpasninger. Dette skal vi se nærmere på i delkapittel 2.4.

Figur 2.1: Inntektsstatistikk for husholdninger: Gini koeffisient og P90/P10. Kilde: SSB tabell 07756.

Figur 2.2: Inntektsstatistikk for husholdninger: Gini koeffisient og S80/S20. Kilde: SSB tabell 07756.

2.3 Interessen for ulikhet vokser

Thomas Piketty har i sin verdenskjente bok *kapitalen i det 21 århundre* skapt oppmerksomhet. I boka formulerer han formelen $r > g$ der r står for avkastning på kapital og g står for veksten i økonomien. Over tid har de rike en tendens til å bli enda rikere, og Piketty argumenterer for at lønnsforskjellen til de som befinner seg øverst i inntektsfordelingen, ikke er koblet til ledernes produktivitet (Doksheim, 2014).

Piketty mener at den øverste prosenten i inntektsdistribusjonen driver størsteparten av ulikheten og at inntekten fra disse i liten grad kommer fra lønnsarbeid, men investering på investert kapital. De skiller seg ut sammenlignet med de øverste 10 prosentene, i følge Piketty. Den øverste 10 prosenten kan ofte være mennesker i arbeid som leger, advokater og suksessfulle eiere, som har jobbet seg opp til å tjene mye. Men den øverste 1 prosenten kan være arvinger som nyter tidligere generasjoners harde innsats. Han nevner også at det er stor forskjell på den øverste 1 prosenten og de resterende 9 prosentene, og at den øverste 1 prosenten driver mesteparten av forskjellsøkningen (Doksheim, 2014).

Piketty mener at kapitalen vokser fortere enn økonomien for øvrig, der r er større enn g . Dersom avkastningen på kapital er større enn den økonomiske veksten, og en andel av avkastningen reinvesteres og spares, så vil formuen vokse mer enn resten av økonomien. Vanlige lønnsinntekter og veksten for øvrig vil ikke holde tritt med kapitalens vekst. Slik vil forskjellene øke over tid da kapitalen er konsentrert blant den øverste 1 prosenten i inntektsdistribusjonen (Doksheim, 2014). Har Piketty ett poeng?

2.4 Statistikk brukt for å måle inntektsulikhet

I Aaberge (2016) diskuteres det at *kapitalen i det 21 århundre* ikke kan gis en velferdsøkonomisk tolkning. Grunnen til dette er at Piketty ikke tar ikke med fordelingsmekanismer som inntekt i husholdningen, trygder, progressiv beskatning, andre offentlige kontantoverføringer og offentlige tjenester. I artikkelen tar Aaberge (2016) for seg de ulike fordelingsmekanismer og viser hvordan gini-koeffisienten faller når man tar hensyn til disse mekanismene. Her har Gini-koeffisienten gått fra å være 0,42 der man bare ser på markedsinntekter, til 0,21 med fordelingsmekanismene inkludert (Aaberge, 2016). Men hva sier nyere norsk forskning om de rikeste sin andel av kapital? I følge Aaberge et al. (2020) har de mest velstående i nyere tid tatt en større del av kaka.

Beregninger gjort for å finne et tall på ulikheten varierer etter hvilken statistikk som ligger til grunn. Datagrunnlaget brukt i dag for måling av inntektsulikhet, er den offisielle inntekts- og skattestatistikken. Denne statistikken er viktig for å si noe om ulikheten, selv om vi videre i denne oppgaven ikke har tilgang til slike tall. Inntekts- og skattestatistikken inkluderer de inntektene som skattes på personlig hånd, som vil si de inntektene som blir oppgitt i selvangivelser, i tillegg til en del skattefrie inntekter. Dagens statistikk kan gi et

mindre tall på ulikhet på grunn av at selskapsinntekt blir utelatt i beregningen. Nyere studier forsøke å korrigere for denne tradisjonelle tilnærmingen (Aaberge et al., 2020).

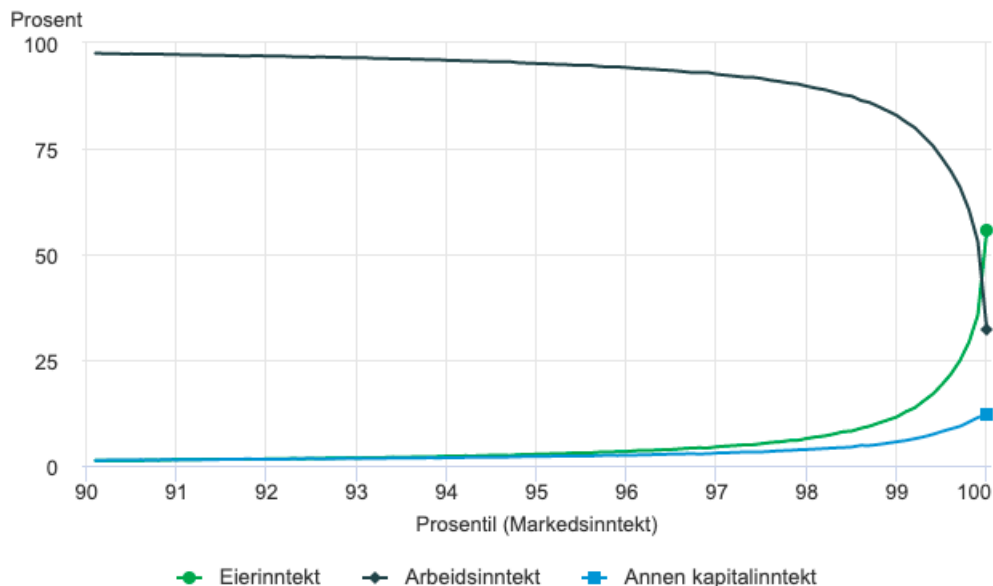
Som vi så i figur 2.1 har gini-koeffisienten hatt et hopp i 2005 grunnet den nye skattereformen. I Norge var netto kapitalgevinster inkludert i skattepliktig inntekt frem til 2006, men utbytte var skattefritt i samme periode. I perioden etter 2006 ble utbytte til personlige aksjonærer skattlagt med 28 prosent, med unntak av fritaksmetoden (Aaberge et al., 2020). Dermed ble det sterke insentiver til å beholde overskuddene innad i selskapene. Dette har skapt flere vanskeligheter når man skal måle ulikhet, ettersom inntekt fra velstående eiere av selskaper, kun synes i skattemeldingen når det tas ut som utbytte eller blir realisert som aksjegevinst på personlig hånd. Dette er som regel på et annet tidspunkt enn når fortjenesten faktisk påløper, og folk vil derfor bevege seg oppover i distribusjonen i det året kapitalinntekten er realisert, uten at det er endringer i deres økonomiske situasjon (Alstadsæter et al., 2016). Denne innføringen i 2006 førte til et fall i utbytte betalt til personlige aksjonærer i forhold til utbyttene betalt i perioden 2002-2005. Måling av ulikhet er derfor påvirket av skattetilpasninger i forhold til hvilke skattereformer som gjelder (Aaberge et al., 2020).

I Aaberge et al. (2020) konstruerer de en egen tilnærming der de ved hjelp av individuelle data og bedriftsdata fra Norge tildeler bedriftsinntekt direkte til eierne. Her fordeles selskapets overskudd etter selskapsskatt på personlige eiere, i henholdt til direkte og indirekte eierandeler. Etter å ha tatt hensyn til dette finner de at inntektsulikheten etter 2006 har vært mellom 26 og 65 prosent høyere, enn det den offisielle statistikken viser. Her skyldes forskjellen hovedsakelig at andelen av markedsinntekten som tilfaller den øverste 1 prosenten har vært mellom 71 til 176 prosent høyere (Aaberge et al., 2020).

2.4.1 Et mer fullstendig mål på markedsinntekt

I Aaberge et al. (2020) har de presentert fordelingen av markedsinntekten fra offisiell statistikk, i perioden 2001-2008. Figur 2.3 viser sammensetningen av markedsinntektene etter arbeidsinntekt, eierinntekt og annen kapitalinntekt for den øverste 10 prosenten. Dataene er basert på personinntektene til de som er 25 år og eldre, men som ikke tilhører studenthusholdninger. For de som har inntekter mellom 90 og 95 persentil, så består arbeidsinntektene for mellom 95-97 prosent av markedsinntekten. Mellom 95-98 persentil

så reduseres arbeidsinntektandelen noe før den faller kraftig fra 90 til 32 prosent for de som befinner seg i 98 persentil og opp til toppen. Det er altså her eierinntekten dominerer (Aaberge et al., 2020).

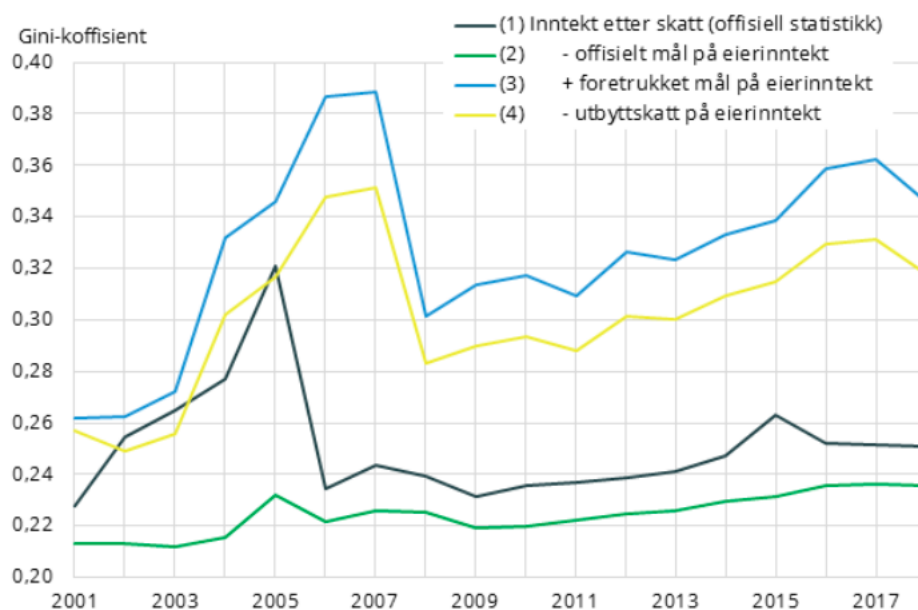

Figur 2.3: Fordeling av markedsinntekt etter arbeidsinntekt, eierinntekt og annen kapitalinntekt for den øverste 10 prosenten i inntektsdistribusjonen i fordelingen av markedsinntekt i offisiell statistikk (Aaberge et al., 2020)

En begrensning med denne figuren er at den er basert på offisiell statistikk. Vi får bare fanget opp skatterapporterte inntekter som vil gi et misvisende bilde av de totale inntektene som personene har i ett gitt år. En annen begrensning er at figuren gir lite informasjon om ulikhet i fordelingen av materiell velferd og hvordan inntektsulikheten har endret seg med årene.

Figur 2.4 viser bedre hvordan markedsinntektene er fordelt på resten av befolkningen. Figuren tar også hensyn til hvordan hele husholdningen bruker av samlet inntekt etter skatt. Figuren viser hvordan inntektsandelene til den øverste 1 prosenten har forandret seg i perioden mellom 2001 til 2018, og hvilket utslag eierinntektene vil ha på andelen av inntekten til den øverste prosenten. Figuren viser gini-koeffisienten, som også er vist i figur 2.1, men inkluderer også hvordan skattereformen i 2006 har hatt betydning for måling av inntektsulikhet. Grafen viser at verdiene for gini-koeffisienten er høyere, når de tilbakeholdte selskapsinntektene inkluderes i inntektene til eierne av selskapene. Da finner man at gini-koeffisienten til fordelingen av inntekt etter skatt, økte fra 0,26 i 2001 til 0,35

i 2018. Fra samme perioden i den offisielle statistikken har gini-koeffisienten økt fra 0,23 til 0,25. Dette er altså betydelige forskjeller (Aaberge et al., 2020).

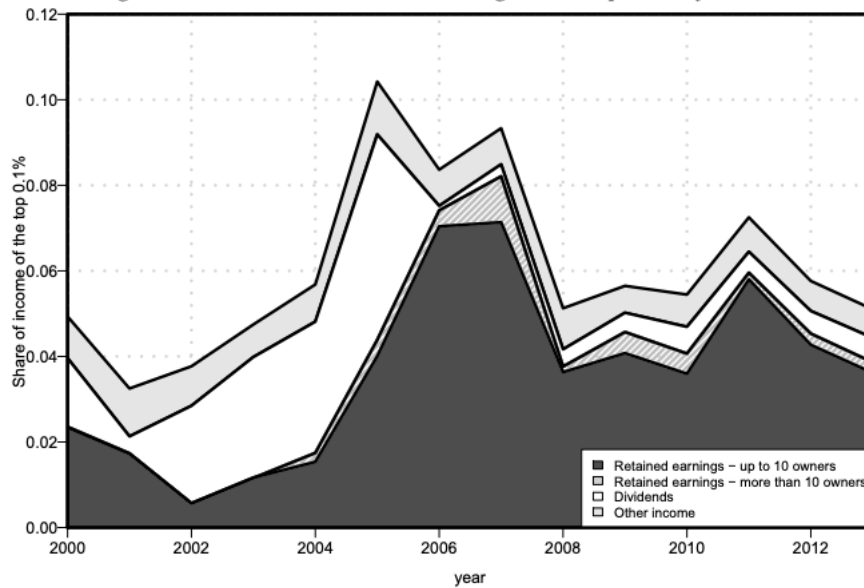

Figur 2.4: Fordelingen av personfordelt husholdsinntekt med og uten tilbakeholdte selskapsinntekter, 2001-2018 (Aaberge et al., 2020)

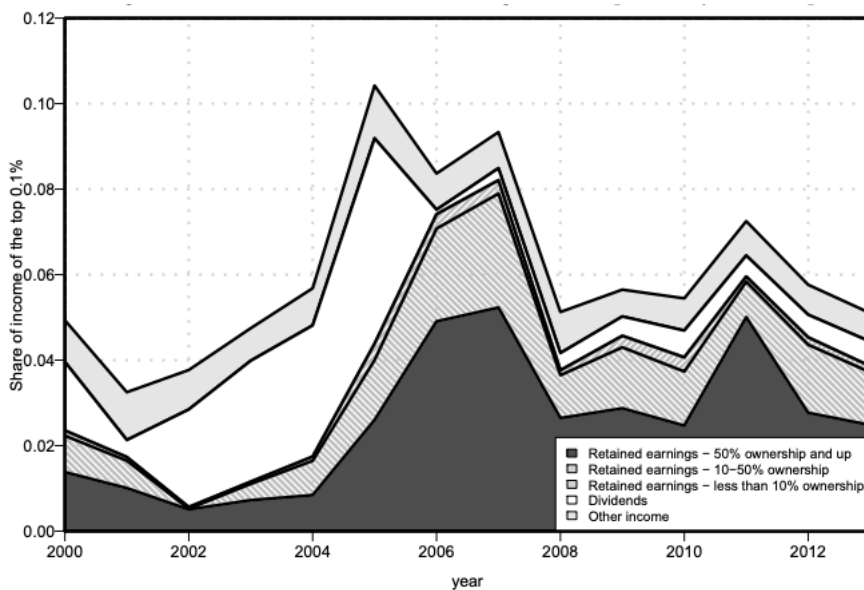
2.4.2 Selskapsinntekt er konsentrert til selskaper med få eiere

Alstadsæter et al. (2016) presenterer også i sin artikkel en metode som inkluderer selskapsinntekter for å sammenligne med offisiell statistikk. Resultatene tilsier at utbytte og endringer i beholdte inntjeninger er den største inntekten for de rikeste. For den øverste 0,1 prosenten i inntektsdistribusjonen så tilsvarer disse selskapsinntektene 80 prosent av total toppinntekt, med en lønn som tilsvarer rundt 15 prosent.

Figur 2.5 presenterer andelen av inntekten til den øverste 0,1 prosenten, og om inntektene stammer fra; beholdte inntjeninger i selskaper med opptil 10 eiere, beholdte inntjeninger i selskaper med mer enn 10 eiere, inntekter fra utbytte, eller fra annen inntekt (Alstadsæter et al., 2016).

Figur 2.5: Akkumulert beholdt inntjening/fortjeneste blant den øverste 0,1 prosenten etter antall eiere (Alstadsæter et al., 2016).

Figur 2.6: Akkumulert beholdt inntjening/fortjeneste blant den øverste 0,1 prosenten etter eierandel (Alstadsæter et al., 2016).

Figur 2.6 viser hvor stor eierandel eierne i selskapene har. Figuren presenterer andelen av inntekten til den øverste prosenten, følgelig om det er beholdte inntjeninger i selskaper med 50 prosent eierskap eller mer, 10-50 prosent eierskap, mindre enn 10 prosent eierskap, utbytte, og annen inntekt.

Figur 2.5 og 2.6 viser at mesteparten av selskapsinntekter eies av få selskaper med relativt få eiere, der disse selskapene har større aksjonærer med store eierandeler. Dette gir nyttig

informasjon på konsentrasjonen av rikdom. Metoden kan ikke se gjennom flere lag av eierskap, men kan tilordne selskapsinntekter etter selskaper med 10 eiere eller mer.

2.5 Arbeidsmarkedet under krisetider

Sysselsetting er viktig for å bekjempe ulikhet i et samfunn. Dersom det er mye arbeidsledighet, vil også forskjellene øke. Fordelen ved høy sysselsetting er at man finansierer velferdstaten (Gustavson, 2012). I Norge har vi en lav arbeidsledighet. I følge arbeidskraftundersøkelsen (AKU) var 2 732 000 personer sysselsatt mellom 15 og 74 år i fjerde kvartal 2019, noe som tilsvarer 67,9 prosent av befolkningen (Sundt, 2020).

2.5.1 Langsiktige konsekvenser av arbeidsledighet

Det er flere studier som viser til at perioder med arbeidsledighet, forverrer fremtidige muligheter på arbeidsmarkedet. Det å gå arbeidsledig over lengre tid, kan ha negative konsekvenser for videre tilknytning til arbeidslivet og kan øke sjansene for overgang til trygdeytelser.

I Nilsen og Reino (2011) finner de at personer som har vært arbeidsledige, vil ha en større sannsynlighet for å havne utenfor arbeidsstyrken senere i arbeidslivet. Her har de sammenlignet med identiske personer, der forskjellen er at disse ikke har vært ledige. I Ellingsen og Galaasen (2021) finner de at områder som ble rammet av oljeprisfallet i 2014 fikk langvarige virkninger på arbeidsledigheten. Personer som var bosatt i kommuner rammet av oljekrisen hadde et fall i sysselsettingen på 0,66 prosentpoeng fra perioden før 2014 til 2019. Videre finner de at en økning på ett prosent i lokal ledighet forårsaket en reduksjon i sannsynligheten for å være sysselsatt i 2019 på 0,4 prosentpoeng. Personer utsatt var spesielt de med lav inntekt og svak tilknytning til arbeidslivet i forkant av oljeprisfallet. Rogaland kommune er et eksempel der ledigheten var tilbake til vanlige nivåer i utgangen av 2019, men ikke sysselsettingen (Ellingsen og Galaasen, 2021).

En eldre studie fra Ljungqvist og Sargent (1998) finner at arbeidsledige over tid, har mistet en stor andel av ferdighetene sine i løpet av tiden som ledig. De mener at velferdssamfunnet ikke fungerer i krisetider dersom arbeiderne får en generøs ledighetstrygd. De gir et eksempel der to arbeidere med samme lønn blir arbeidsledige på samme tid og får samme kompensasjon for å være arbeidsledig. Ledighetstrygden er basert på tidligere inntekter, og

det forårsaker at den ene personen som har tap av ferdigheter havner ut av arbeidsmarkedet. Denne personen vil velge lavere søkeintensiteter og høyere reservasjonslønn enn det som stemmer overens med ferdighetstapet. Motivasjonen kan dermed falle og man kan slutte å søke jobber (Ljungqvist og Sargent, 1998).

2.5.2 Konsekvenser, spesielt for unge

Nilsen og Reiso (2011) finner at yngre personer har blitt spesielt rammet i finanskrisen og andre lavkonjunkturer. Eldre har blitt mindre rammet ettersom de ofte har vært mer etablerte i arbeidsmarkedet (Nilsen og Reiso, 2011). Skans (2011) har lignende resultater. Unge kan oppleve negative effekter på arbeidsledigheten minimum 5 år etter de har gått ut av videregående skole. Skans poengterer at dette er et vedvarende problem, men at ledighet ikke vil vare på lang sikt (Skans, 2011).

I Skans (2011) presenteres det forskjellige årsaker til at arbeidsledighet kan ha negative virkninger på fremtidige jobbmuligheter for unge mennesker. For det første, i likhet med funnene til Nilsen og Reiso (2011) og Ljungqvist og Sargent (1998), kan arbeidsledige glemme arbeidserfaringen eller få ferdighetstap på grunn av en lengre ledighetsperiode. For det andre, kan arbeidsgivere under ansettelsesprosesser favorisere søkere med kortere ledighetshistorikk. For det tredje, kan de som har jobbet lengst på en arbeidsplass være mer beskyttet, sammenlignet med de som har kortere ansiennitet og midlertidige kontrakter (Skans, 2011).

2.5.3 Konsekvenser for innvandrere

Innvandrerne er en heterogen gruppe bestående av arbeidsinnvandrere, flyktninger og familieinnvandrere, som tar med seg forskjellige erfaringer fra hjemlandet. I en artikkel fra integrerings- og mangfoldsdirektoratet står det at sysselsetting på tvers av innvandrergrupper varierer. I 4. kvartal 2018 hadde arbeidsinnvandrere en yrkesdeltakelse på 78 prosent, flyktninger en andel på 52 prosent og familiegjenforente en andel på 62 prosent (IMDi, 2020). SSB viser i en artikkel fra 2017 at innvandrere har en lavere gjennomsnittlig månedslønn sammenlignet med ikke-innvandrere. Her finner de at innvandrere fra Afrika tjente minst og innvandrere fra Nord-Amerika mest. Innvandrere fra Afrika er ofte sysselsatt innen omsorg, varehandel og renhold. De er som regel

flyktninger med lav utdanning. Arbeidsinnvandrere fra Øst-Europa har en kompetanse som er etterspurt som gjør at de som regel ikke sliter med å få jobb. De har lavere utdanning, men kompenserer med fagutdanning. De har ofte yrker som håndverkere og renholdere. Innvandrere fra Vest-Europa og Norden hadde utdanningsnivå på høyde med befolkningen for øvrig. Hvor godt man kan språket og hvor lenge man har bodd i Norge påvirker også lønnsnivå for innvandrere (SSB, 2017).

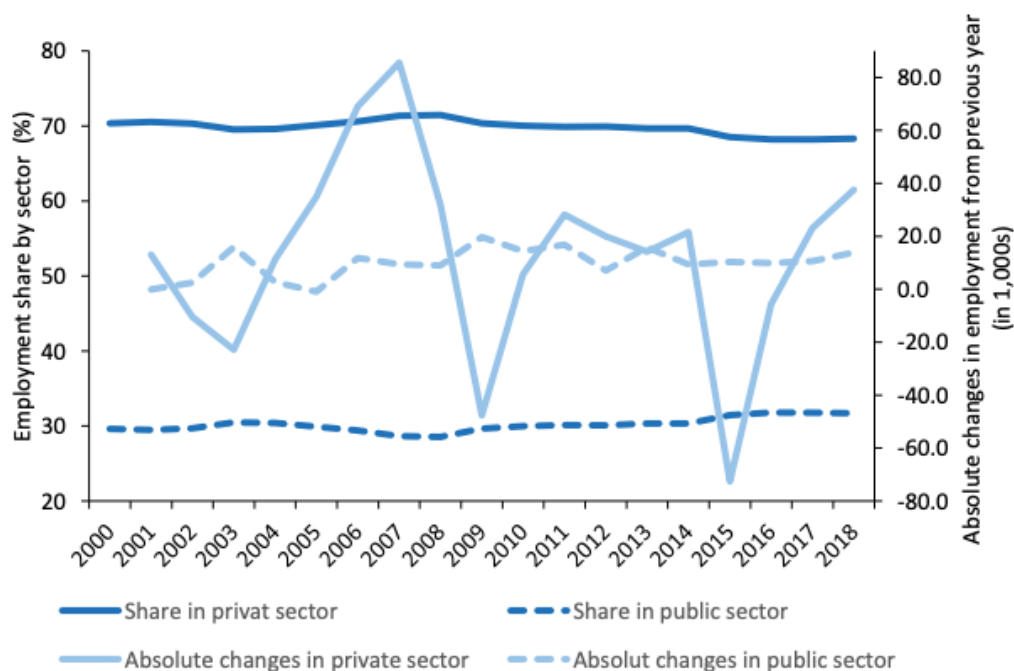
SSB analyser utviklingen av sysselsettingsprosenten de siste åtte årene, og viser at tidligere kriser påvirket sysselsettingen og ulike grupper i samfunnet forskjellig. De har tatt utgangspunkt i tiden etter 2008, der Norge har vært rammet av to kriser. Finanskrisen i 2008 og oljeprisfallet i 2014. Tiden etter 2008 har man sett at de med lite eller ingen erfaring sliter med å komme seg inn på arbeidsmarkedet. Unge mennesker er en slik gruppe, men også innvandrere. Spesielt innvandrere fra Asia og Afrika har vært spesielt rammet, der årsaker kan være at flere er flyktninger med kortere botid i Norge og lavere utdanning. Innvandrere fra Nord Amerika og EU/EØS-området er en aktiv gruppe på arbeidsmarkedet som gjerne har dratt til Norge for å jobbe. Disse trekker sysselsettingsprosenten for innvandrere heller opp og har vært mer sikret i nedgangstider. NAV viser også til i Lima et al. (2020) at innvandrere fra EU-land i Øst-Europa har lavere sosialhjelpsprosent enn norskfødte (Horgen, 2017)(Lima et al., 2020).

Berg et al. (2015) ser på permitterte i perioden 1993-2001 i Norge. Her finner de at personer født utenfor Vest-Europa og særlig de født utenfor Europa, hadde høyere risiko for å ikke bli hentet tilbake etter en permittering. De finner også at sannsynligheten for å få ny jobb har vært 30 prosent lavere for de født utenfor Vest-Europa, sammenlignet med norskfødte (Berg et al., 2015). Bratsberg et al. (2010) finner også de samme resultatene. Når innvandrere havner utenfor arbeidsmarkedet, er det vanskeligere å komme inn igjen, sammenlignet med resten av befolkningen. De fant også at innvandrere trengte lengre ansiennitet for å oppnå jobbtrygghet, sammenlignet med resten av befolkningen. Artikkelen presenterer også at innvandrere som stadig går inn og ut av arbeidsstyrken, er ekstra sårbare ovenfor konjunktursvingninger. Dette i kombinasjonen med langtidsledighet, så man førte til varige effekter for sysselsettingen av innvandrere i nedgangstidene på 1980- og 90-tallet (Bratsberg et al., 2010).

2.5.4 Kjønn og sektorer rammes forskjellig

I arbeidslivet dominerer kvinner offentlig sektor og menn privat sektor. I 2008 var det 71 prosent kvinner og 29 prosent menn i offentlig sektor. I samme år var det 37 prosent kvinner og 63 prosent menn i privat sektor. I følge SSB så har kjønnsrollene i arbeidslivet ikke forandret seg stort fra 2008 til 2017. Privat sektor har ingen endring i tidsperioden. Menn i offentlig sektor har økt med 1 prosent, til 30 prosent (Fredriksen, 2019).

Alon et al. (2020) og Hoynes et al. (2012) diskuterer tidligere lavjunkturer og viser at menn blir hardere rammet i arbeidsmarkedet enn kvinner. En grunn til det, er at sektorer som industri og boligbygging ofte blir hardere rammet i lavkonjunkturer, sammenlignet med sektorer som utdanning, helse og offentlige tjenester. Menn dominerer sektorer som møter sterkere internasjonal konkurranse. De sistnevnte sektorene er ikke like utsatt for svingninger som de førstnevnte sektorerne (Alon et al., 2020) (Hoynes et al., 2012).

Figur 2.7: Sysselsatte i offentlig sektor og endringer i sysselsetting etter sektor, fra 2000-2018 (Nilsen, 2020).

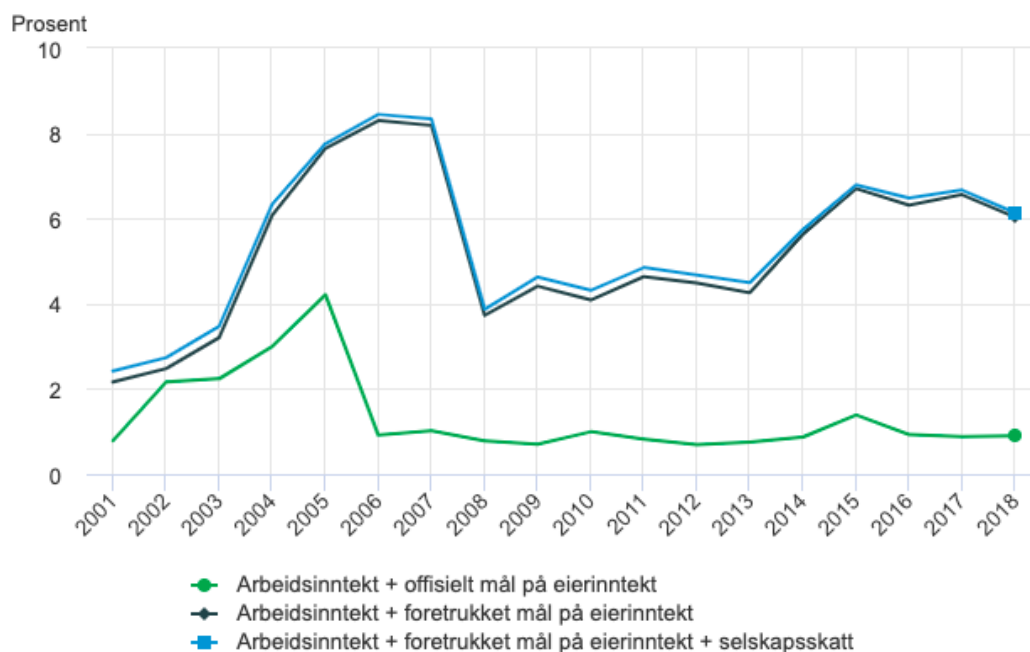
Nilsen (2020) viser at dette også stemmer overens med slik det er i Norge. De nevner petroleumsindustrien med sterk internasjonal konkurranse som et eksempel, der menn dominerer. Oljekrisen i 2014 som ble etterfulgt av en nedgang i investeringer i petroleumsindustrien, førte til arbeidsledighet, og spesielt for menn. Figur 2.7 viser at

offentlig sektor er mindre påvirket av svingninger sammenlignet med privat sektor (Nilsen, 2020).

2.5.5 Inntektsnivå er av betydning

Fra tidligere erfaringer kan man se at krisetider går mest utover de nederst i inntektsfordelingen og de mest ressursvake. De med kort ansiennitet, løse tilknytninger til arbeidslivet og ansatte i næringer med mye ufaglært arbeidskraft, er de første som mister jobben (Hernæs, 2020).

Under finanskrisen trodde man at de med høyest inntekt skulle bli rammet på grunn av deres eksponering i finansmarkedene. Offisiell statistikk viste at inntektsandelene til de mest velstående under finanskrisen, hadde lite utjevne fordelings effekter. Ved å ta med tilbakeholdte inntekter i selskapene, finner Aaberge et al. (2020) at det er store fall i inntektsulikheten og i toppinntektsandelene som følge av finanskrisen. Figur 2.8 viser at inntektsandelen til den øverste prosenten falt fra 22 prosent i 2007 til 14 prosent i 2008 (Aaberge et al., 2020).

Figur 2.8: Inntektsandelen til den øverste 0,1 prosenten i inntektsdistribusjonen fra 2001-2018 (Aaberge et al., 2020).

3 Norsk økonomi under covid-19

I dette kapitlet skal vi se nærmere på resultatene av pandemien og den økonomiske krisen for Norge. I den første delen gir vi en beskrivelse av koronaviruset og presenterer hvordan koronaviruset utviklet seg fra en helsekrise til en økonomisk krise. I den andre delen skal vi se på norske bedrifter og arbeidstakere, samt konkurser og aktivitetsnivå for 2020.

3.1 Koronaviruset

Covid-19-pandemien, også kjent som koronaviruspandemien, er en pandemi som angivelig startet på et dyremarked i byen Wuhan, Kina. Den skyldes et virus i virusfamilien Coronaviridae, også kalt koronavirus.

Viruset spres hovedsakelig gjennom luften når to eller flere mennesker er nær hverandre. Covid-19 kan også spres via overflater som er infisert. Viruset forårsaker alt fra ingen symptomer til alvorlig sykdom. For eldre personer samt folk i risikogruppen foreligger det også høyere risiko for død. Mens sesonginfluensa smitter en til to andre, så smitter koronaviruset i gjennomsnitt to til tre andre (Folkehelseinstituttet, 2020).

Inkubasjonstiden, som er tiden fra smitten skjer til symptomer opptrer, er hos de fleste rundt fem dager. Latenstiden, som vil si perioden fra smitte til smittsomhet, er rundt tre dager. Dette vil si at den koronasyke kan være smittsom et par dager før symptomene opptrer. Det har ikke vært uvanlig at pasientene får lite merkbare symptomer, som gjør at viruset spres nokså skjult (Helsedirektoratet, 2020).

I Norge ble første tilfellet av koronavirus påvist 26. februar hos en kvinne med bosted i Tromsø-området. Hun hadde pådratt seg viruset etter et opphold i Wuhan-regionen. I ukene etter ble stadig flere tilfeller avdekket i Norge, og i resten av verden. WHO annonserer 11. mars at spredningen av koronaviruset har utviklet seg til å bli en pandemi.

Det som kjennetegner virus, er at det vil forekomme små endringer i arvematerialet til viruset når det formerer seg. Dette kalles mutasjoner. Som regel er disse mutasjonene helt ufarlige, der endringene ikke har noe effekt på viruset. Det har derimot blitt oppdaget noen mutasjoner av forskjellige varianter. Den engelske varianten ble først oppdaget i

England, og er foreløpig det viruset vi har mest kjennskap til. Denne varianten er mer smittsom sammenlignet med det opprinnelige koronaviruset. Det har også blitt oppdaget flere varianter, der vi har mindre kjennskap til hvordan variantene påvirker mennesker (Folkehelseinstituttet, 2020).

Regjeringen varslet de mest inngripende tiltakene i Norge fredstid 12. mars. Denne dagen ble treningssentre, frisører og diverse butikker stengt. I tillegg stengtes alle skoler, folkehøgskoler og universiteter. I månedene som følger kommer regjeringen med nye restriksjoner og tiltakspakker for å begrense smitte og dempe den økonomiske resesjonen. I begynnelsen kom det nye regler daglig og Norge var i full kriseberedskap (NTB, 2020). Totalt forventet regjeringen i mars at kostnadene tilknyttet koronatiltakene vil komme på 280 milliarder (Gjerstad et al., 2020). Dette estimatet har i senere tid blitt korrigert flere ganger.

For å begrense spredningen av viruset, har det vært nødvendig å redusere eller stenge ned samfunnet i perioder med høyt smittetrykk. På denne måten kan man unngå smitte og passe på at helsesektoren ikke blir overbelastet. Den første smittebølgen var i mars og april, etterfulgt av mindre strenge smittevernstiltak sommer og tidlig høst 2020. I slutten av oktober 2020 blusset viruset opp igjen, etterfulgt av ytterligere innstramminger i smittevernstiltakene november 2020 (NOU 2021: 6, 2021).

3.2 Fra helsekrise til økonomisk krise

Hvordan kan en helsekrise lede til en økonomisk krise? Koronakrisen startet som en helsekrise og påvirket økonomien deretter. Hvor hardt viruset vil ramme økonomien, avhenger av omfang og smitteforløp (Regjeringen, 2020). Vi har lite erfaringer med hvordan koronaviruset vil ramme økonomien siden kriser i nyere tid har hatt en økonomisk årsak. I denne delen skal vi se nærmere på hvordan helsekrisen ble til en økonomisk krise.

3.2.1 Verdenshandelen bremses

Det tok ikke lang tid før en hel verden var berørt av koronaviruset. Siden vi lever i en globalisert verden, så vil smittevernstiltak innført i ett land ha påvirkning på andre land. Når store økonomier som Kina, India og Japan måtte stenge ned mange av eksportfabrikkene, påvirket dette importavhengige land. I tillegg ble det forbud og

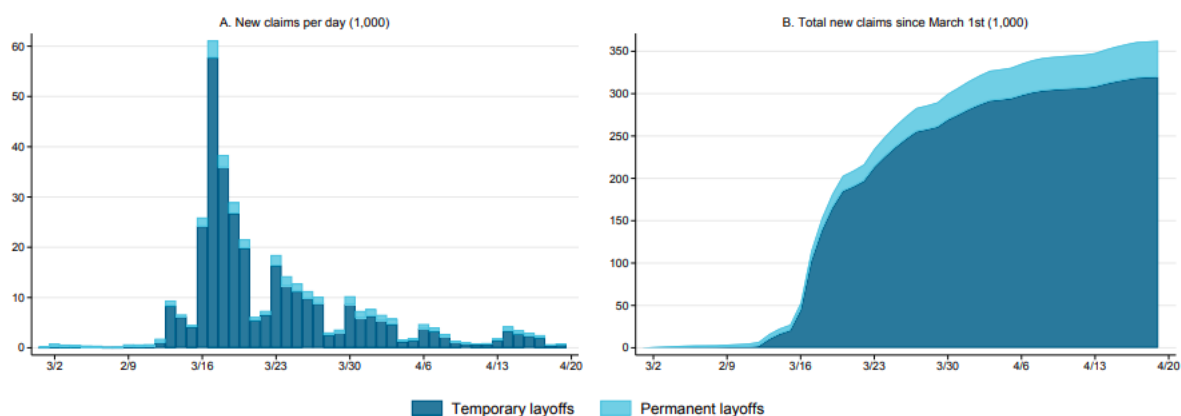
restriksjoner knyttet til internasjonal luftfart og skip. Dermed ble det en reduksjon av varer gjennom den globale forskyvningskjeden. Det som skjer videre da er at mange bedrifter opplever begrensninger på produksjonssiden, blant annet fordi smitteverntiltakene har bidratt til forsinkelser i leveranser. Konsekvensene av dette, er at verdikjeder både i Norge og i resten av verden stopper helt eller delvis opp (Regjeringen, 2020). Alternativ import blir vanskelig å finne når flere land har delvis eller helt stengt grensene.

Næringer kjøper innsatsvarer av hverandre for å kunne produsere. Dersom en restaurant ikke får de råvarene som trengs til produksjonen, har verdikjeden stoppet opp på grunn av det leddet som måtte stoppe produksjonen eller leveransen (Brasch et al., 2020). Produksjons- eller etterspørselsfall i en næring, vil derfor føre til redusert verdiskaping i en annen næring.

Mange land innførte under begynnelsen av krisen eksportrestriksjoner, for å sikre egne innbyggere tilgang til blant annet mat og medisiner. Restriksjonene ble trukket fort ettersom man i dag er svært avhengig av andre land for å produsere det som trengs til medisiner og medisinsk utstyr (Nordås, 2020).

3.2.2 Økte permitteringer

Et nedstengt samfunn skaper redusert behov for arbeidskraft. Konsekvensen av dette blir at flere jobber mindre enn før, og mange blir permitterte eller arbeidsledige.

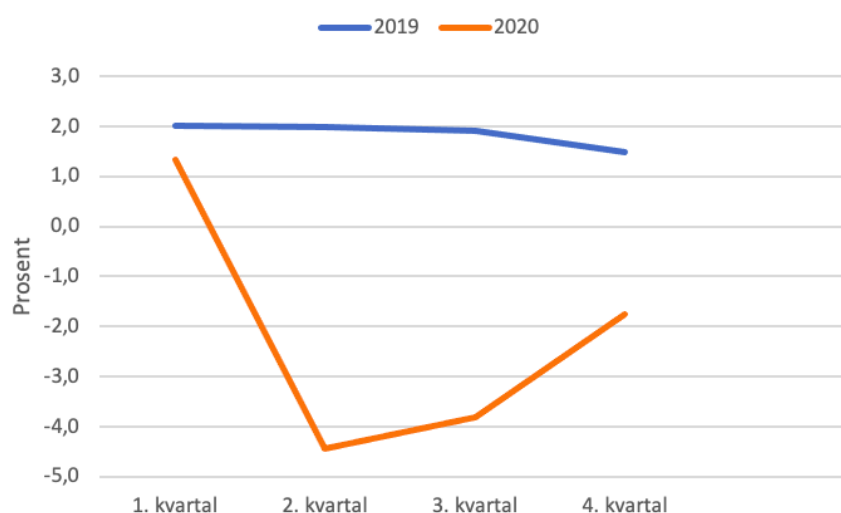
Figur 3.1: Alle dagpengesøkere (Alstadsæter et al., 2020).

Alstadsæter et al. (2020) presenterer tall på permitteringer og oppsigelser blant alle individuelle lønnstakere som hadde rett på dagpenger fra 2. mars til 20. april 2020. Figur

3.1 viser at 90 prosent av permitteringene er midlertidige og ikke permanente. Allikevel tilsvarer de permanente permitteringene 1,5 prosentpoeng økning i arbeidsledighet, som er en stor økning på kort tid (Alstadsæter et al., 2020).

3.2.3 Bortfall av antall jobber

Med flere permitteringer og oppsigelser blir det også bortfall av jobber. Figur 3.2 viser en nedgang i antall jobber. I 2. kvartal var det en nedgang på 4,4 prosent sammenlignet med året før. I påfølgende måneder har nedgangen blitt redusert, der 4. kvartal har en nedgang på 1,8 prosent sammenlignet med året før.

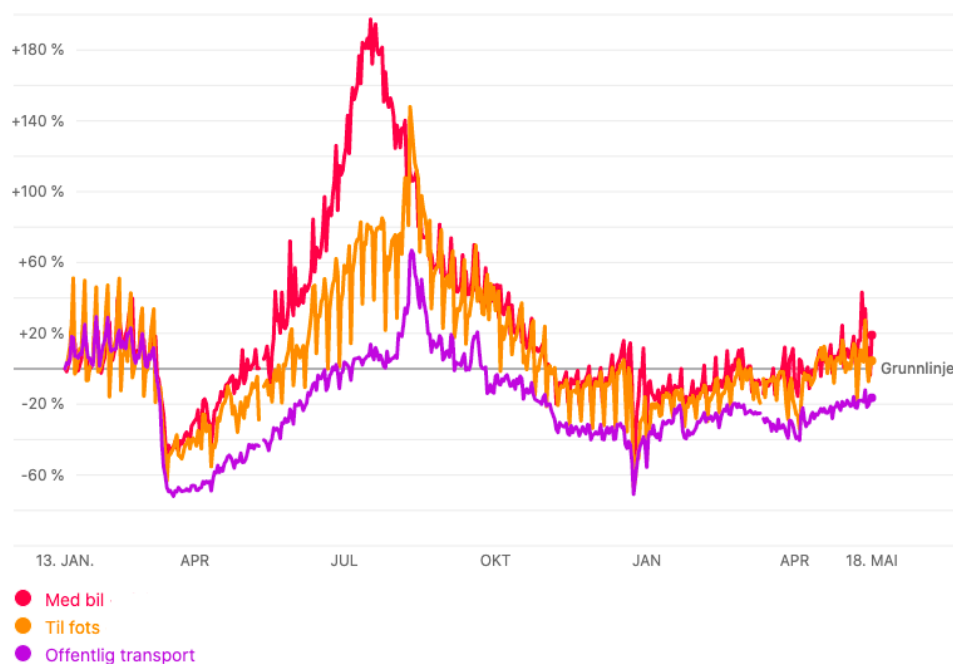
Figur 3.2: Antall jobber, endring i prosent fra året før SSB (2020b).

3.2.4 Redusert mobilitet

For å være i tråd med smittevernstiltakene blir en løsning for mange arbeidsplasser å permittere sine ansatte eller ta i bruk hjemmekontor. Folk trenger ikke lenger å reise til jobb og slutter i større grad å forlate hjemmene sine. Folk har også færre insentiver til å gå ut når treningssentere, butikker og lignende er stengt. Samtidig holder folk seg hjemme for å unngå smitte.

Redusert aktivitet utenfor hjemmet kan observeres gjennom data fra Apples mobilitetsrapport for Norge (Apple, 2021). Dataene tar utgangspunkt i forespørsler om veibeskrivelser i Apple Kart, og blir oppdatert daglig. Figur 3.3 viser mobiliteten med bil, til fots og med offentlig transport fra januar 2020 til mai 2021. I begge periodene med

strengt smittevernstiltak ser vi mindre aktivitet, med en nedgangstopp på over 60 prosent for offentlig transport.

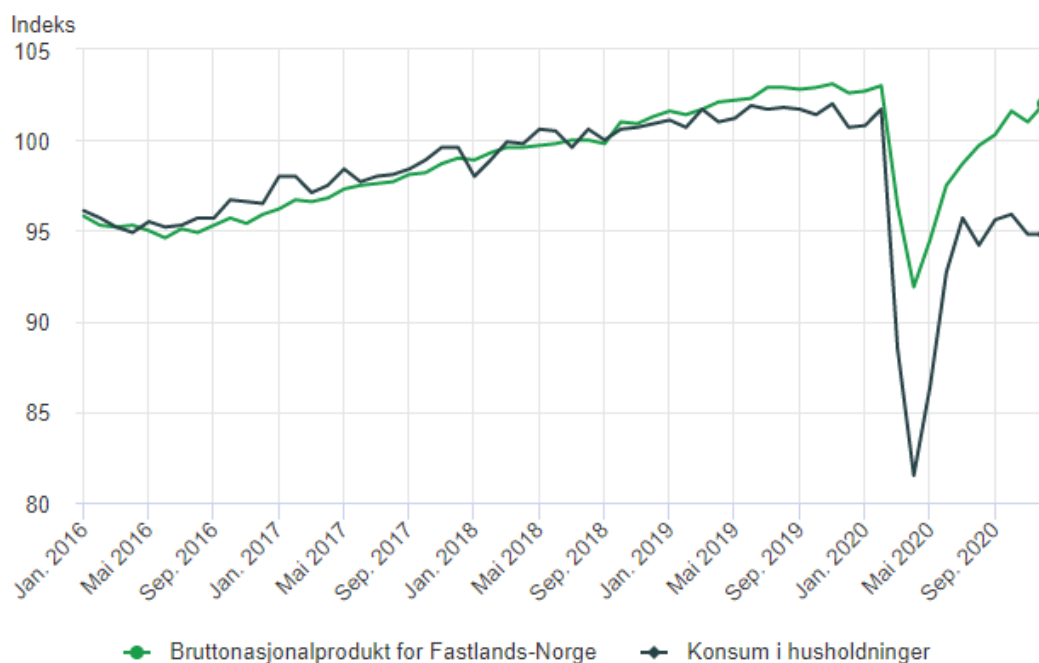

Figur 3.3: Apple mobilitetstrender for Norge (Apple, 2021).

Mobiliteten med fly ble også redusert. SSB viser at antall passasjerer ved norske flyplasser gikk ned med rundt 65 prosent for hele 2020, sammenlignet med 2019 (Lund, 2021). Konsekvensene av dette er en synkende turisme og flyselskaper som mister store inntekter.

3.2.5 Utvikling i bruttonasjonalproduktet

En gjennomgang av Norge totalt sett for 2020 viser at landet har hatt en nedgang i BNP på 2,5 prosent fra 2019 til 2020. Dette er relativt bra i forhold til andre land, men det er allikevel Norges kraftigste nedgang i fastlandsøkonomien siden SSB begynte målingen i 1970. Det er antageligvis også den kraftigste nedgangen siden andre verdenskrig. Grafen under viser Norges månedlige bruttonasjonalprodukt for Fastland-Norge og konsum i husholdninger fra januar 2016 til desember 2020. Vi ser at Norge har hatt en jevn stigende trend til og med februar 2020 (Kjos og Blytt, 2021).

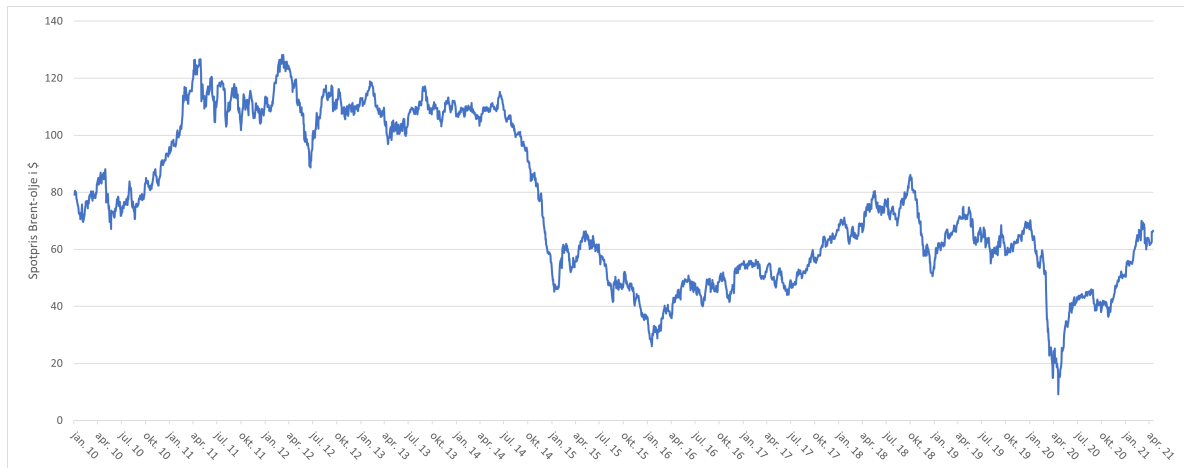
Figur 3.4: Bruttonasjonalprodukt og konsum i husholdninger (Kjos og Blytt, 2021).

I månedene mars og april hadde Norge en kraftig reduksjon i BNP. Nedgangen ble etterfulgt av en betydelig økning i månedene mai til oktober som følge av at smittetrenden gikk ned og de strenge tiltakene ble opphevet. Mot slutten av 2020 kom andre smittebølge i Norge som førte til skjerpede innstramminger. Det reflekteres i november-tallene hvor Fastlands-Norge fikk en liten nedgang i BNP (Kjos og Blytt, 2021).

3.2.6 Kronekurs og oljepris

Norges største eksportvare er olje, og Norge opplevde også en konsekvens av koronakrisen allerede før viruset kom til Norge på grunn av endringer i oljeprisen. I 2019 stod petroleumsnæringen for 14 prosent av Norges BNP, og endringer i etterspørsel eller pris vil derfor ha stor konsekvens for den norske økonomien (Kjos og Blytt, 2021).

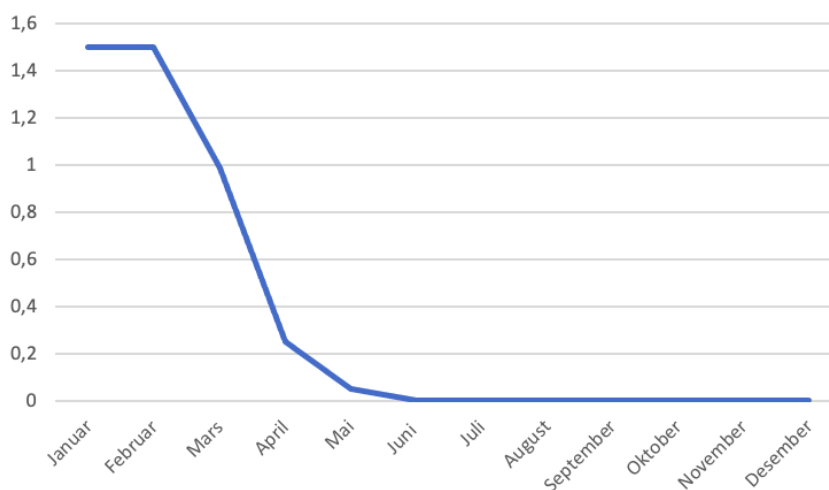
Som vi ser av figuren nedenfor så nådde oljeprisen en topp 6. januar 2020 med en spotpris på 70,25. Deretter falt den raskt nedover, og i april 2020 var prisen på det laveste siden 1998, med en spotpris på 9,12. Dette var en nedgang på nesten 90 prosent mot spotprisen 6. januar. I perioden etter april 2020 går oljeprisen raskt opp igjen, og i mars 2021 er prisen omtrent på samme nivå som toppnoteringen i 2020 (EIA, 2021).

Figur 3.5: Oljeprisen fra januar 2010 til februar 2021 oppgitt i dollar(EIA, 2021)

3.2.7 Styringsrenten

Styringsrenten blir satt av Norges Bank og brukes til å stabilisere norsk økonomi. En lav styringsrente hjelper bedrifter og husholdninger som har blitt rammet av inntektsbortfall. En lav rente har også det formål at økonomien raskere kommer tilbake til et normalt nivå etter at samfunnet blir åpnet igjen. Dette reduserer faren for at arbeidsledigheten forblir høy over lengre tid (Norges Bank, 2020a). I løpet av 2020 falt styringsrenten fra 1,5 til å videre holde seg stabilt på 0. Dette viser figur 3.6.

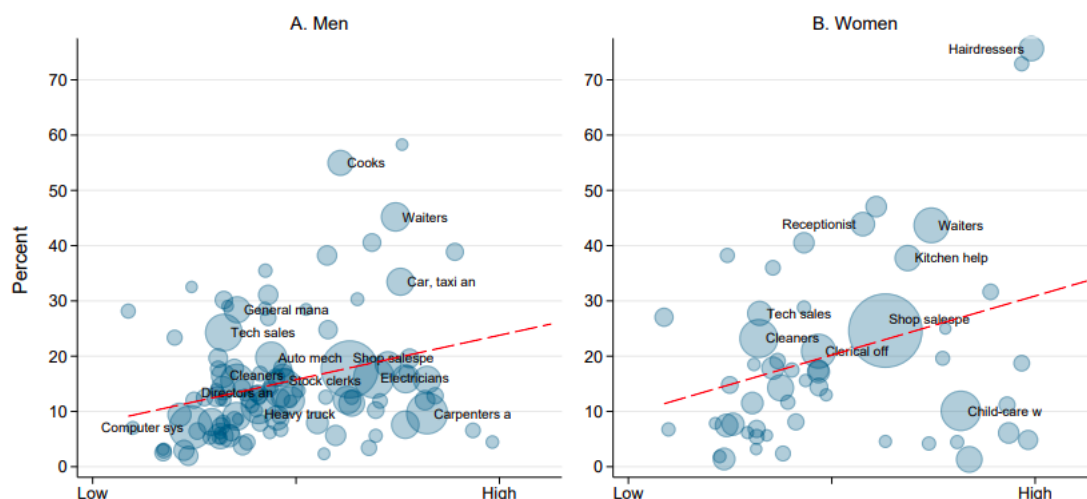

Figur 3.6: Styringsrenten, månedsgjennomsnitt for 2020. Statistikk hentet fra Norges Bank (Norges Bank, 2021).

3.3 Ulikhet næringer

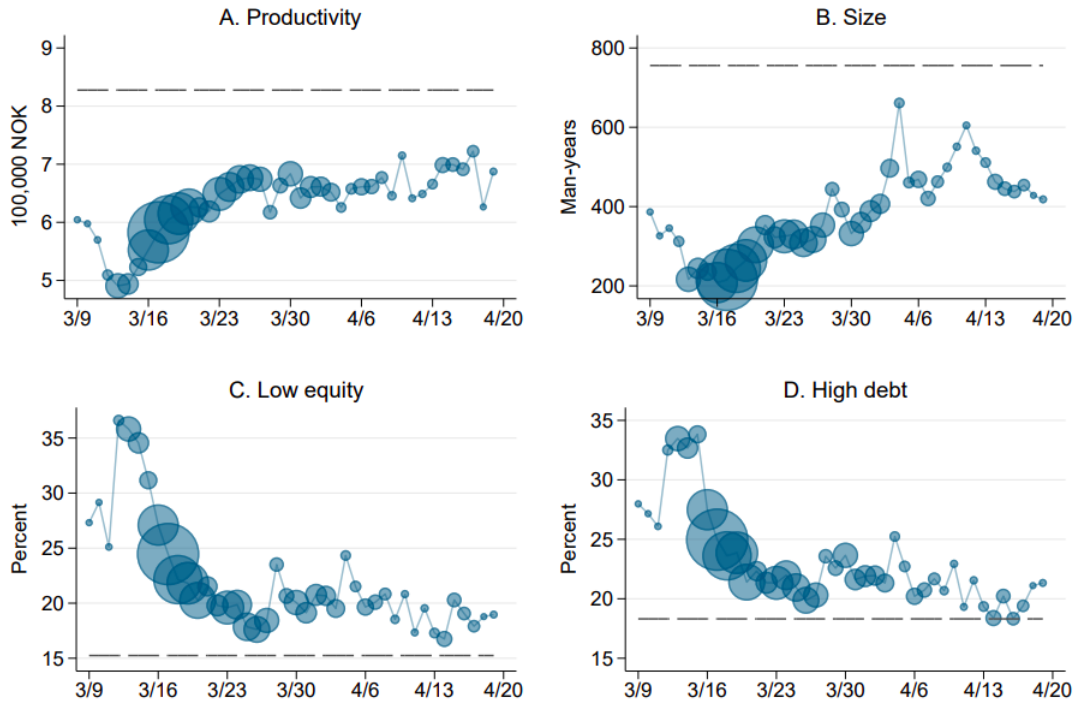
3.3.1 Kjennetegn ved bedrifter som permitterer ansatte

Alstadsæter et al. (2020) undersøker arbeidsmarkedet i perioden, 1. mars til 19. april. Her finner de at sysselsatte i næringer som kjennetegnes ved nærkontakt til andre, har blitt rammet av permitteringer. Figur 3.7 viser andel permitterte og oppsagte arbeidstakere etter forskjellige yrker. Den horisontale akse viser hvorvidt yrket har fysisk nærhet til andre. Datapunktene har en yrkesbetegnelse på de største gruppene og er proporsjonal med størrelsen på yrkesgruppen. Panel A viser resultatet for menn, og B for kvinner. Figuren viser en positiv sammenheng for permitterte arbeidstakere som har yrker med fysisk nærhet til andre. Dette gjelder for begge kjønn (Alstadsæter et al., 2020).

Figur 3.7: Permitteringer i yrker med fysisk nærhet til andre (Alstadsæter et al., 2020).

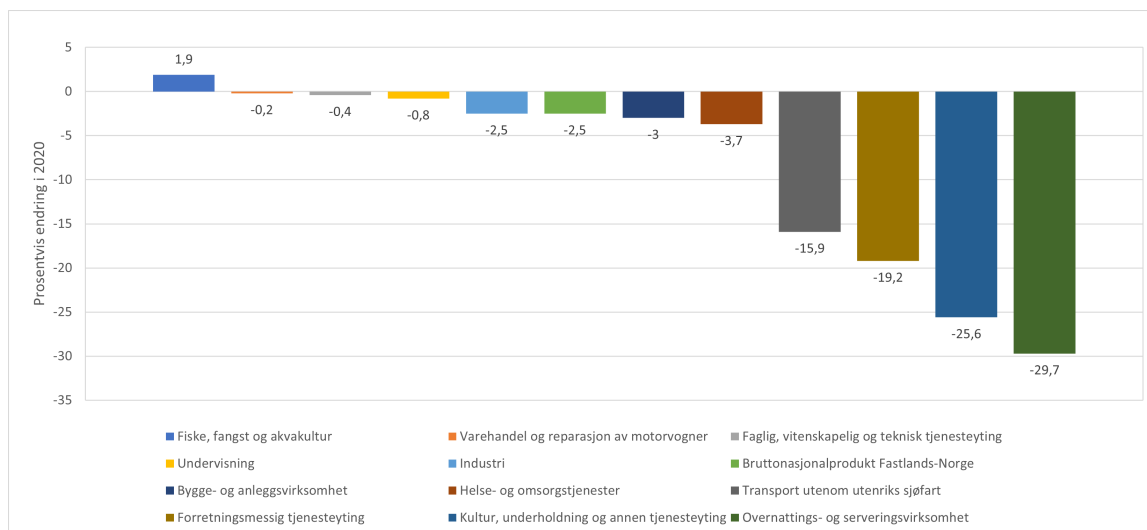
Videre finner de at permitteringer er mer vanlige i mindre produktive og økonomisk svakere selskaper. Men etter tid, rammes også flere gjennomsnittlige virksomheter. Figur 3.8 viser en tidslinje som fokuserer på karakteristikken til selskapene som permitterer ansatte. Størrelsen på sirkelen er proporsjonal med antall permitteringer. I panel A ser vi at selskaper med høyere og høyere arbeidskraftproduktivitet blir rammet. I panel B ser vi at flere større selskaper har blitt rammet. I panel C og D ser vi at færre av de permitterte kommer fra selskaper med lav egenkapital og høy gjeld (Alstadsæter et al., 2020).

Figur 3.8: Kjennetegn ved private bedrifter som permitterer ansatte (Alstadsæter et al., 2020).

3.3.2 BNP fordelt per næring

Videre har vi gjennomgått hvordan Norges BNP har vært fordelt per næring for å se hvilke bransjer som har vært hardest rammet i 2020. Vi har sett på tallene mot faste 2018-priser. Vi ser av tallene at overnattings- og serveringsvirksomhet har blitt hardest rammet med en nedgang på 29,7 prosent i 2020, etterfulgt av kultur og underholdning med en nedgang på 25,6 prosent. Bransjene forretningsmessig tjenesteyting og transport utenom utenriks sjøfart har hatt en nedgang i BNP på henholdsvis 19,2 og 15,9 prosent, og er således også blant bransjene som er hardest rammet. Fallet i transportsektoren skyldes i hovedsak tilnærmet full stans i passasjertransport med fly. Noe overraskende er at bransjen fiske, fangst og akvakultur har økt sin BNP i 2020 med 1,9 prosent. Selv om etterspørselen fra restaurantvirksomheter ble redusert, så økte handelen fra dagligvaremarkedet. Denne næringen er svært volatil på grunn av årlige og sesongmessig variasjon i tilgangen på ulike fiskeslag. Næringen er også sterkt påvirket av svingninger i pris (Kjos og Blytt, 2021).

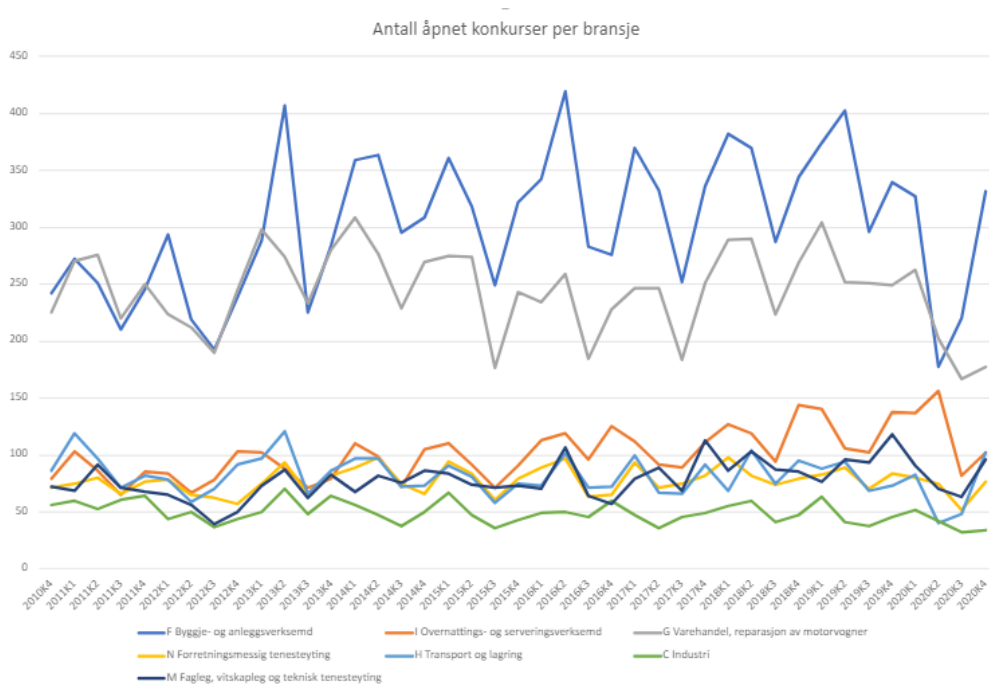

Figur 3.9: Utvikling i Norges BNP per næring i 2020 (Kjos og Blytt, 2021).

3.3.3 Konkurser etter koronapandemien inntraff

Vi har sett nærmere på konkurser de siste ti årene og undersøkt om det har vært noen spesielle endringer under koronapandemien mot tidligere år. Det vi merker oss er at i andre kvartal 2020, som gjelder april til juni, så har det vært unormalt få konkurser. Dette er uforventet med tanke på at koronapandemien inntraff Norge i mars. Mulige årsaker til denne uforventede nedgangen kan skyldes de ulike tiltakene regjeringen har innført for å holde bedriftene i live. I tillegg har domstolene hatt redusert drift og Skatteetaten har gjennomført færre konkursbegjæringer.

Selv om antallet konkurser er redusert totalt sett så er det en bransje som har hatt en økning mot tidligere år. Overnattings- og serveringsbransjen har i andre kvartal 2020 hatt det høyeste antallet konkurser i hele tiårsperioden. Dette er en bransje som allerede har vært presset, og det er normalt studenter og personer uten høyere utdannelsen som jobber her. Dette er også den bransjen i Norge med lavest gjennomsnittlig årslønn. I 2019 var gjennomsnittslønnen i næringen på kr 393 000. Vi har hentet inn en oversikt over årslønn per næring for 2019, og her ser vi at lønn i overnattings- og serveringsbransjen utgjør bare 68,9 prosent av snittet for alle næringer. Gjennomsnittet av årslønn i Norge i 2019 lå på kr 570 800. I næringen bergverksdrift og utvinning, som er den bransjen med høyeste lønninger, er gjennomsnittslønnen kr 913 700. Dette betyr at overnattings- og serveringsbransjen kun har en lønnsandel av dette på 43 prosent (SSB, 2021a).

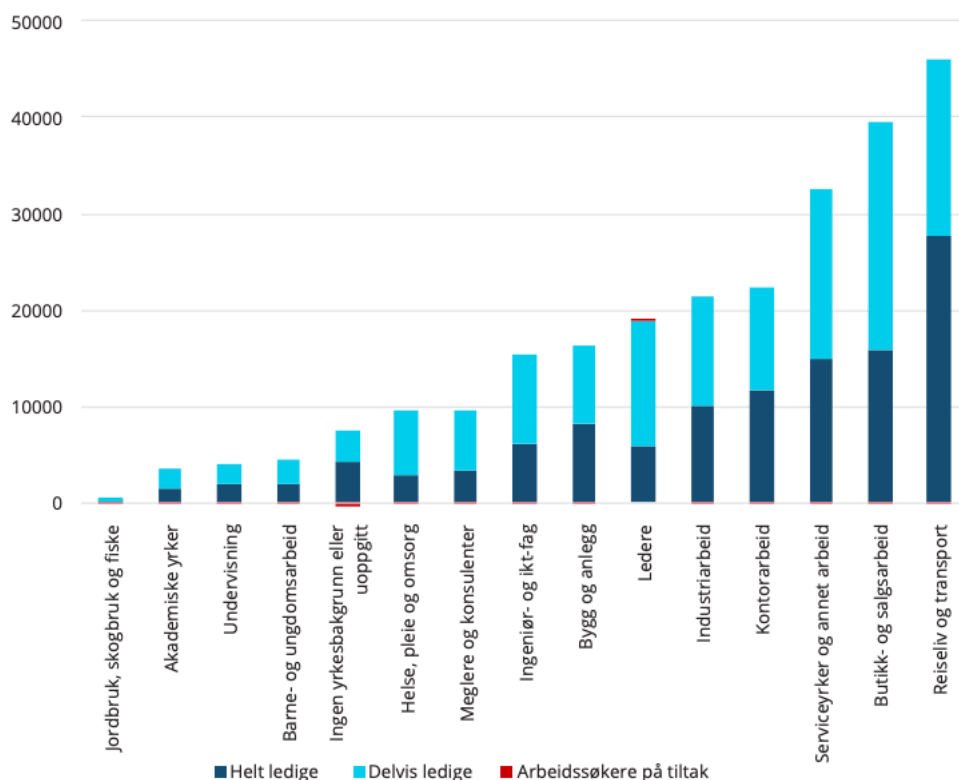
Figur 3.10: Antall åpnet konkurser per bransje (SSB, 2021a).

	Årslønn (kr)
	2019
A-S Alle næringer	570 800
A Jordbruk, skogbruk og fiske	480 500
B Bergverksdrift og utvinning	913 700
C Industri	583 500
D Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	751 800
E Vann, avløp, renovasjon	527 800
F Bygge- og anleggsvirksomhet	539 400
G Varehandel, reparasjon av motorvogner	511 500
H Transport og lagring	564 400
I Overnattings- og serveringsvirksomhet	393 000
J Informasjon og kommunikasjon	749 900
K Finansierings- og forsikringsvirksomhet	841 100
L Omsetning og drift av fast eiendom	685 300
M Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	706 500
N Forretningsmessig tjenesteyting	488 100
O Offentlig administrasjon og forsvar, og trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	611 800
P Undervisning	551 800
Q Helse- og sosialtjenester	524 700
R Kultur, underholdning og fritid	499 000
S Annen tjenesteyting	525 700
T Lønnet arbeid i private husholdninger	.
U Internasjonale organisasjoner og organer	.
00 Uoppgitt	.

Tabell 3.1: Lønn per næring (SSB, 2020a).

3.3.4 Arbeidssøkere innenfor ulike sektorer

De sektorene som hadde høyest fall i BNP, hadde naturligvis også flere permitteringer og oppsigelser. En rapport fra NAV ser på arbeidsmarkedet gjennom våren 2020. Figur 3.11 viser tre kategorier som går under samlebetegnelsen *summen av arbeidssøkere*, fordelt på yrkesbakgrunn fra 10. mars til 26. mai 2020 (Gjerde et al., 2020).

Figur 3.11: Summen av arbeidssøkere hos NAV fordelt på yrkesbakgrunn fra 10. mars til 26. mai 2020 (Gjerde et al., 2020).

I de første ukene av krisen var det mye usikkerhet rundt etterspørselen av varer og tjenester fra varehandelen. Derfor var det høyest økning av arbeidssøkere innenfor butikk- og salgssektoren. Senere innså flere bedrifter at fallet i etterspørselen ikke var så omfattende som fryktet. Derfor kunne flere permitterte hentes tilbake. I april så man at søkere innenfor butikk- og salgssektoren hadde falt fra 58 500 personer til 19 100. Ved utgangen av mai viser figur 3.11 at denne sektoren var blant yrkesgruppene med høyest ledighet, der 19,6 prosent av arbeidsstyrken var registrert som søkere hos NAV.

Reise- og transportsektoren var den sektoren som ble hardest rammet, på grunn av smittevernstiltak og stengte grenser. Denne sektoren skiller seg ut ved flere *delvis ledige*,

som kan ha en sammenheng med et sterkt etterspørselsfall, etterfulgt av et inntektsgrunnlag som nesten faller helt bort. Dette vil igjen øke sjansen for å permittere ansatte 100 prosent. Ved utgangen av mai var 55 800 personer registrerte arbeidssøkere innen reiseliv og transport. En økning på 45 700 personer siden 10. mars.

Serviceyrker og annet arbeid er den siste sektoren med betydelig høy økning i arbeidsledige. Denne sektoren inkluderer blant annet frisører, renholdere og ansatte på treningssenter. Som vi har sett tidligere ble disse yrkene hardt rammet av smittevernstiltakene. Summen av arbeidssøkere var 44 100 ved utgangen av mai. Fra mars har denne gruppen gått ned med 18 300 personer, men delvis ledige har økt med 8 300 personer.

Figur 3.11 viser at de andre sektorene har hatt en mer beskjeden økning i antall arbeidssøkere. Dette er blant annet yrker innen akademia, undervisning, jordbruk, skogbruk og fiske.

3.3.5 Regionale forskjeller

Videre viser Gjerde et al. (2020) at Oslo og Viken fylke hadde høyest arbeidssøkende og Nordland lavest arbeidssøkende, målt i prosentpoeng. Rapporten sammenligner Oslo og Nordland, for å se hva som skiller fylkene med høyest og lavest ledighet. For det første har fylkene helt forskjellig næringsstruktur. Oslo har mer tjenesteytende virksomhet og overnattings- og serveringsvirksomhet. Nordland har flere ansatte innen industri, skogbruk, jordbruk, fiske, bygg og anlegg. For det andre er det også viktig å ta i betraktning at det er en høyere befolkning i Oslo sammenlignet med Nordland.

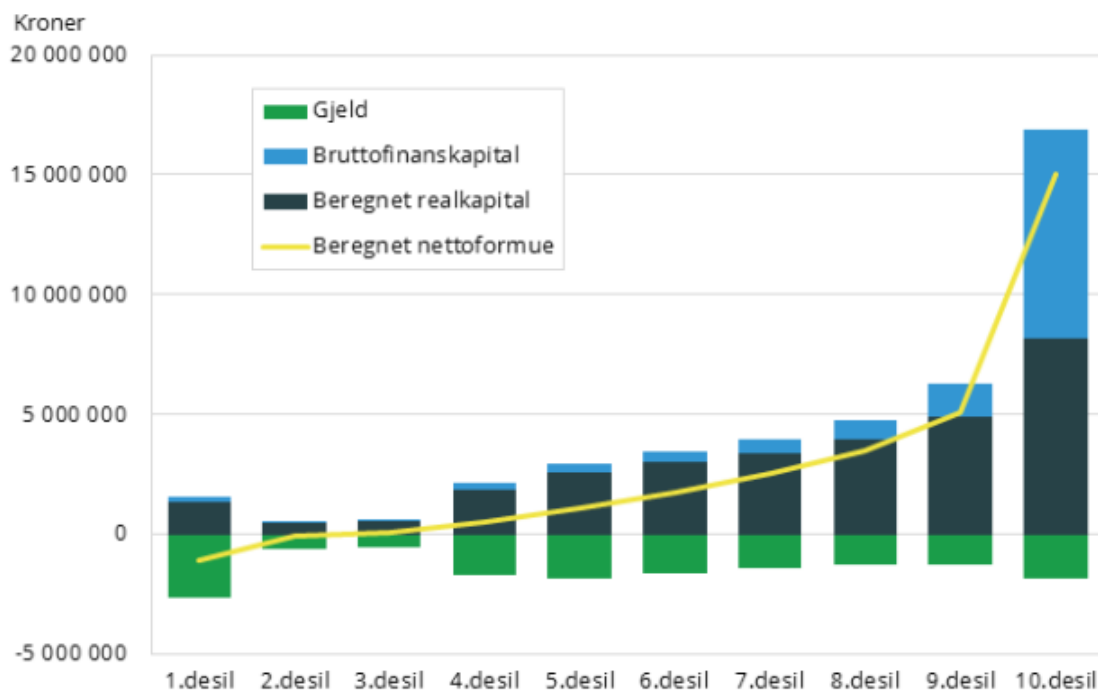
På tvers av kommunene har forskjellene også blitt større. Et eksempel er Hemsedal kommune med mange sysselsatte innenfor sport, servering- og overnattingsvirksomhet. Dette er bransjer som ble hardt rammet av smittevernstiltakene (Gjerde et al., 2020).

3.4 Ulikhet etter inntektsnivå

3.4.1 Oslo Børs under pandemien

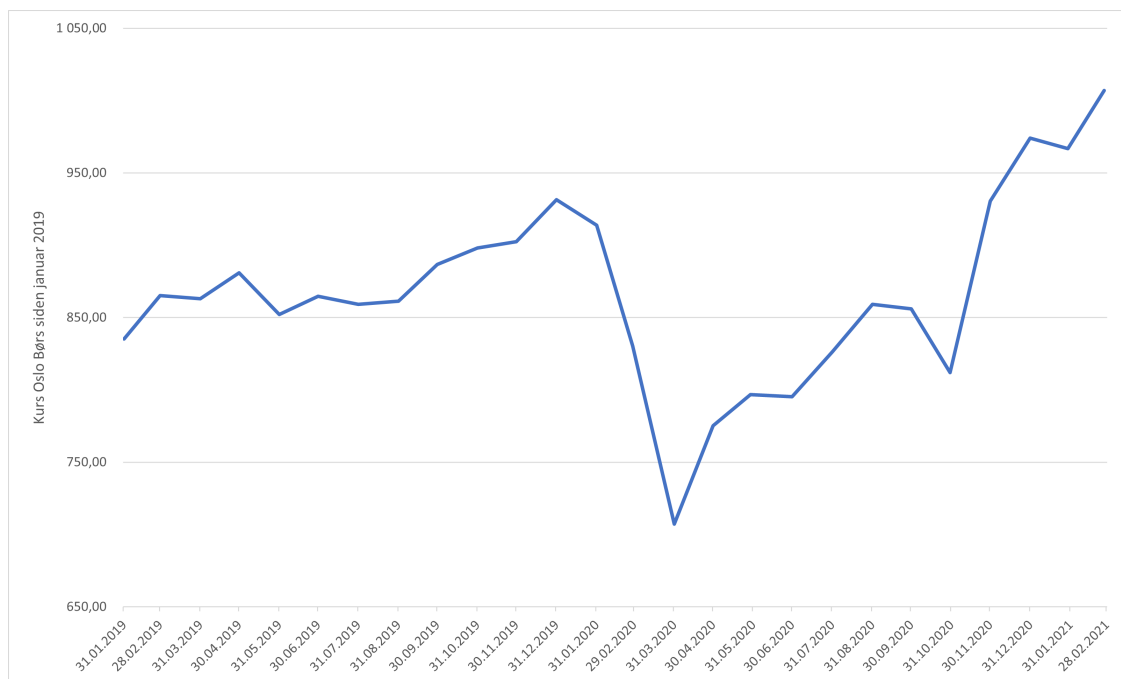
Tradisjonelt blir markedsbørsene betydelig påvirket under de ulike krisene. Vi så dette på slutten av 90-tallet da verden hadde den såkalte dotcom-boblen. Vi så det også høsten 2008 da den store, amerikanske banken Lehman Brothers kollapset, hvor ringvirkningene

ga en verdensomspennende krise. I tillegg så vi det i Norge i 2014 da oljeprisen falt med over 50 prosent i løpet av kort tid (Kvittingen og Jakobsen, 2016). Nå ønsker vi å se hvordan koronaviruset har påvirket den norske børsen under pandemien. Så hvorfor er dette interessant å se på? Statistikk viser at finansformue er konstrert blant de rikeste i Norge. Dette gjelder særlig aksjer og andre verdipapirer, og ti-prosenten med høyeste nettoformue eier hele 67 prosent av samlet finanskapital.

Figur 3.12: Husholdningenes' gjennomsnittlige formue og gjeld 2018 (Omholt, 2020).

Av figur 3.12 ser vi at for den gjennomsnittlige husholdning er mye av formuen bundet opp i realkapital slik som bolig, og at dette utgjør den største formuesposten. Slik er det altså ikke blant de mest velstående. Vi ser at andelen finanskapital øker betraktelig for hver desil vi går oppover i distribusjonen. For den øverste ti prosent av husholdningene med høyest formue så utgjør rundt 50 prosent av deres totale bruttoformue finanskapital. Aksjer og verdipapirer utgjør igjen den største underposten av finanskapitalen. Blant topp 0,1 prosenten er det finanskapital som i svært stor grad den dominerende formuen. I 2018 hadde disse i snitt over 250 millioner kroner i aksjer og andre verdipapirer (Omholt, 2020). Det vil si at velferden til de øverst i distribusjonen vil i stor grad bli påvirket av utvikling i aksjekursene.

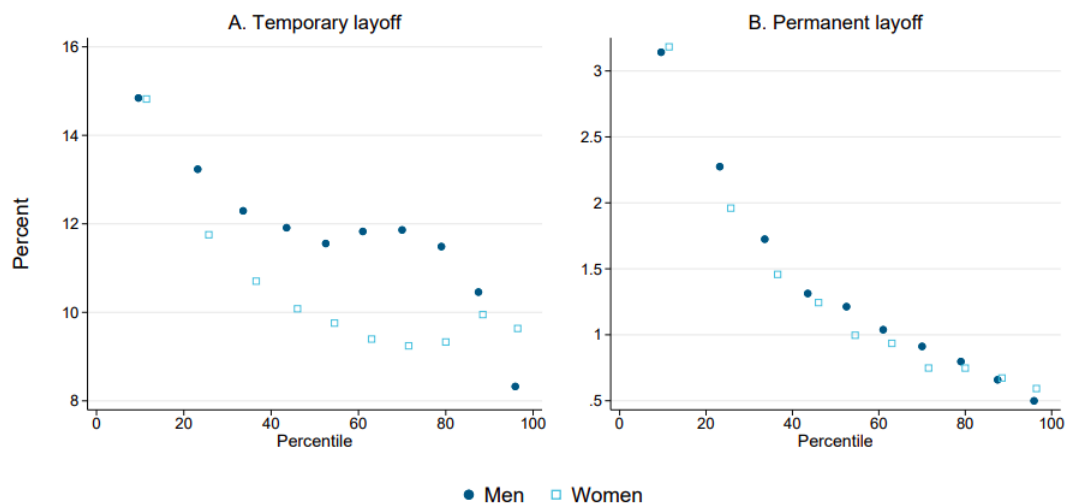

Figur 3.13: Kurs Oslo Børs fra januar 2019 til februar 2020 (Euronext, 2021).

Vi ser av utviklingen i hovedindeksen på Oslo Børs at på toppen i februar 2020 hadde hovedindeksen en kurs på 943 poeng. På det laveste i mars hadde Oslo Børs en kurs på bare 636 poeng. Det betyr at over 30 prosent av verdiene ble skrelt vekk i løpet av bare en måned før panikken begynte å snu til optimisme. For selv om børsen hadde en svært negativ utvikling i mars, så har utviklingen ført til nye topprekorder mot slutten av 2020. I desember 2020 var tidligere kurs fra februar tatt igjen, og i slutten av desember var kursen på det høyeste noensinne. De som hadde likviditet til å sitte på aksjene gjennom bunnoteringen i mars, har tjent tilbake investeringen og vel så det (Euronext, 2021).

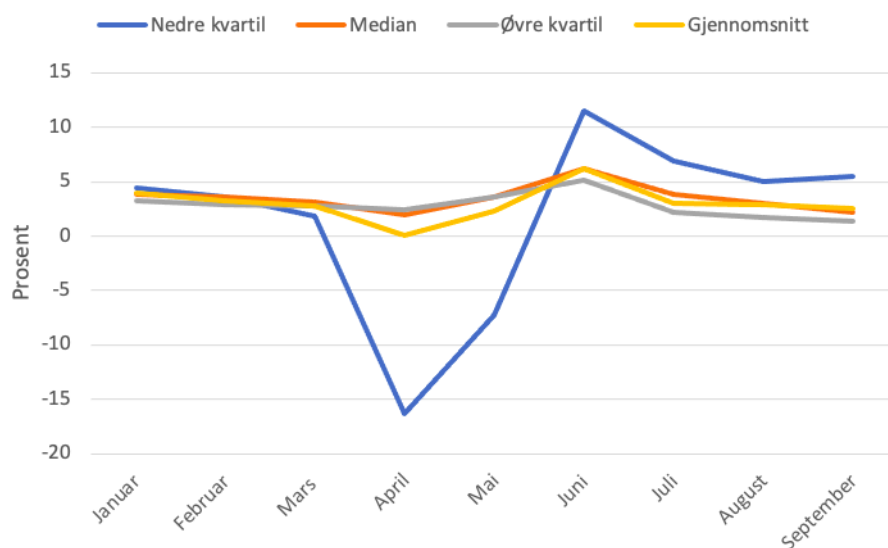
3.4.2 Arbeidsledige etter inntektsnivå

Folk i ulike sosiale lag ble rammet av permitteringer og oppsigelser. Men hvem ble hardest rammet? I Alstadsæter et al. (2020) finner de at sjansen for å bli permittert eller oppsagt faller etter høyere inntekt. Husholdninger med lav inntekt, høy gjeldsbelastning i forhold til inntekt og liten likviditet vil være særlig utsatt. Figur 3.14 viser alle med inntekt delt inn i 10 like store grupper, fra lav til høy inntekt på den horisontale akse. Panel A viser permittering og B oppsigelser. Figuren viser at sannsynligheten for bli oppsagt i løpet av de første ukene av koronakrisen var mer enn seks ganger høyere for folk i de nedre inntektsdesilene sammenlignet med de øverste (Alstadsæter et al., 2020).

Figur 3.14: Andel permitterte og oppsagte arbeidstakere der alle er delt inn i ti like inntektsgrupper etter rangering i inntektsfordelingen. Inntektsrangeringer er basert på levetidsinntekten (Alstadsæter et al., 2020).

Figur 3.15 viser månedstall fra a-ordningen fra SSB. Statistikken omfatter alle jobber i virksomheter i Norge uansett alder og om man er registrert bosatt eller ikke. Statistikken innebærer ikke selvstendig næringsdrivende. Figuren illustrerer et fall i april måned for nedre kvartil. Dette viser at koronakrisen gikk hardest utover de med lavest kontantlønn. Gjennomsnittlig utbetalt kontantlønn har økt hver måned fra januar til september sammenlignet med 2019. Grunnen til at gjennomsnittet har holdt seg oppe er at mye av bortfallet har kommet av de jobbene med lavere lønn. De jobbene som står igjen da er ofte heltidsjobber med mye høyere kontantlønn (Horgen, 2020).

Figur 3.15: Utbetalt kontantlønn, endring i prosent fra 2019 til 2020 (Horgen, 2020).

3.4.3 Hjemmekontor for høytlønnede stillinger

I koronakommisjonens rapport står det at det er mindre sannsynlighet at unge og innvandrere har mulighet til hjemmekontor. De jobber ofte i sektorer som ikke tilbyr hjemmekontor. De med høyere inntekt, spesielt de i ledelsen eller andre høytlønnende stillinger, har ofte jobber som kan gjøres hjemmefra. På denne måten holder denne gruppen seg lettere vekk fra smittefare og permitteringer (NOU 2021: 6, 2021).

En undersøkelse gjort av Respons Analyse viser at hjemmekontor gjør folk mindre stresset. 64 prosent vil gjerne fortsette å jobbe hjemmefra etter koronakrisen. Lederen av Akademikerne, en organisasjon for høyere utdanning, mener at det er flere årsaker til at folk opplever mindre stress. For det første slipper man en tung reisevei og for det andre vil logistikken gå lettere opp for foreldre. Undersøkelsen er gjort blant høyt utdannede, som vel og merke også er de som oftere har hjemmekontor (Akademikerne, 2020).

3.5 Ulikhet kjønn

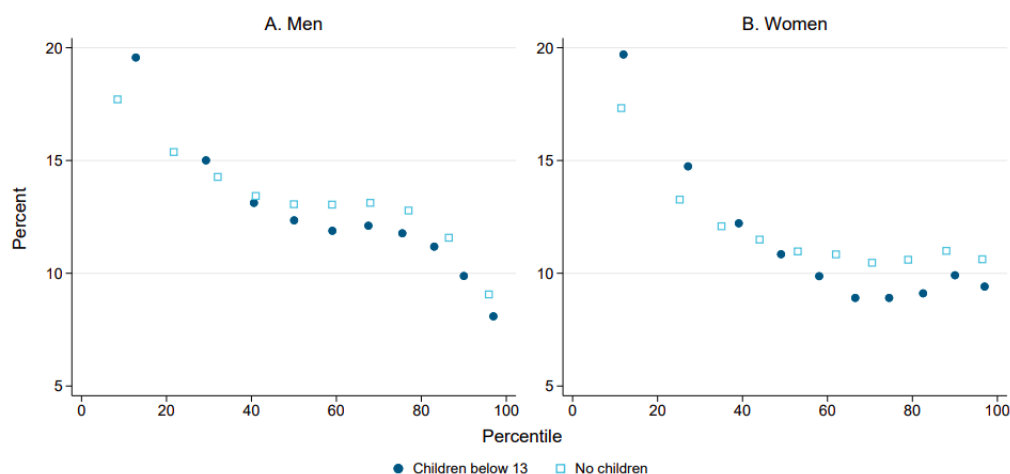
Flere studier hevder at koronakrisen har hatt en mer uheldig virkning på kvinner. I Gjerde et al. (2020) og Alstadsæter et al. (2020) finner de at kvinner ble hardest rammet i begynnelsen av krisen. Gjerde et al. (2020) beskriver at dette har en sterk sammenheng med at kvinner er overrepresentert i tjenestenæringen, som også var den næringen som ble hardt rammet av smittevernstiltakene. Etter hvert som krisen har spredd seg har økningen i bruttoledigheten blitt litt høyere for menn. Etter ledighetstoppen i april har antall arbeidssøkende gått nedover for kvinner og menn. I slutten av mai var det 192 800 menn og 162 600 kvinner som var registrert som arbeidssøkende. 12,8 prosent av arbeidsstyrken var arbeidssøkende menn, og 12,2 var kvinner. Før krisen var andelen 3,8 for menn og 3,7 for kvinner. Forskjellene mellom kvinner og menn har derfor økt noe (Gjerde et al., 2020).

Fra tidligere vet vi at kvinner er overrepresentert i offentlig sektor, og menn i privat sektor. I den offentlige sektoren skriver Gjerde et al. (2020) at det gjennom våren 2020 har forekommet mindre permitteringer og oppsigelser. Kvinner er overrepresentert i helse og omsorgsykker som har fått økt behov for arbeidskraft gjennom pandemien (Gjerde et al., 2020).

3.5.1 Mer barnepass

På grunn av nedstengingen i samfunnet har barn og unge i perioder hatt hjemmeundervisning. Barnehager har også vært stengt i perioder. Dette har ført til at foreldre har fått mer ansvar for pass av egne barn.

I privat sektor finner Alstadsæter et al. (2020) at foreldre med barn under 13 år som befinner seg i de nedre inntektspercentiler, ble hardere rammet av permitteringer (Alstadsæter et al., 2020). Figur 3.16 viser hvordan menn og kvinner i ulike persentiler ble påvirket av permitteringer hvis de har barn under 13 år, sammenlignet med de som ikke har barn. Grafen tar utgangspunkt i barn under 13 år, siden denne gruppen har behov for barnepass og tilsyn.

Figur 3.16: Permitteringer, barn under 13 (Alstadsæter et al., 2020).

I følge Alon et al. (2020) vil besteforeldre ikke lenger ha samme mulighet til å passe barnebarn på grunn av smittefare. Derfor må de fleste familier se til barna sine selv. Alon et al. (2020) mener at kvinner blir hardere rammet fordi de oftere har ansvar for barneomsorg. For det første, vil alenemødre som ofte er i en dårligere økonomisk stilling fra før av, få problemer med å kombinere barnepass og jobb. For det andre, vil kjønnsrollene snu for familier med mødre som er ansatt i yrker som fortsetter å være i drift under krisen, som helse og sykepleie, dagligvare og apotek. En stor andel kvinner som jobber i disse yrkene er gift med permitterte eller oppsagte fedre, eller fedre som jobber hjemmefra. I slike familier vil menn få hovedansvaret for barnepass (Alon et al., 2020).

I regi av Likestillingssenteret, har det våren 2020 blitt gjennomført en spørreundersøkelse

som har sett på fordelingen av arbeidsoppgaver i hjemmet. Arbeidsoppgaver tatt med i undersøkelsen omhandler alle oppgaver knyttet til hjemmet, i tillegg til pass av barn, hjelp til skolearbeid, samt lek og aktivisering av barn. Funnene av undersøkelsen viser at det er flere kvinner enn menn som rapporterer om økt tidsbruk på oppgaver i hjemmet. Denne økningen ser ikke ut til å ha en sammenheng med om man jobber heltid, deltid eller er arbeidsledig (Kolberg, 2020). En representativ undersøkelse fra Arbeidslivsbarometeret for april 2020, viser at andelen som har tatt permisjon på grunn av stengte barnehager og skoler er cirka lik for kvinner og menn (Mamelund et al., 2020).

3.6 Ulikhet utdanning

3.6.1 Digital hjemmeskole

Koronakommisjonens rapport viser til undersøkelser som tyder på at arbeidsforholdene hjemmefra har vært bra for flesteparten av elevene, men at mange hadde et mindre læringsutbytte enn tidligere (NOU 2021: 6, 2021). Nedenfor vil vi i korte trekk legge frem noe av det Koronakommisjons rapport viser til av ulike undersøkelser. Her vil vi i hvert avsnitt se på forskjellige alderstrinn.

I perioder når barnehagene har vært stengt, diskuteres det hvorvidt nedstengingen har gått utover barns utvikling, lek og læring. Siden barnehagene bare har vært stengt for en kort periode, finner de at det vil gå utover de færreste av barna. De utsatte barna kan være de som opplever dårlig omsorg hjemme.

For 1. klassinger i grunnskolen viser en undersøkelse at skriveferdighetene hadde blitt dårlige for de barna som hadde hjemmeskole, sammenlignet med forrige kull. En studie fra Danmark analyserer registerdata og viser at barn med ressurssterke foreldre brukte det digitale lånetilbudet på bibliotekene i større grad enn barn med som har foreldre med lav inntekt og lite utdanning.

Koronakommisjonen konkluderer med at hjemmeskolen ikke har påvirket læringen til elever på ungdomsskolen og videregående skole i noe særlig grad. Disse elevene kan være bedre rustet ved at de allerede har oppnådd et grunnlag fra barneskolen. En undersøkelse fra tidligere Hedmark fylke, viser at hjemmeundervisningen har gått mest utover læringen til elevene med de laveste karakterene.

Elever på fagskole opplevde mindre læring, dårligere motivasjon og ensomhet på grunn av hjemmeundervisningen. For studentene var det så lite som fire av ti, som mente at hjemmeundervisningen fungerte godt. Tre av fire studenter sa at de ville lært mer dersom de hadde vært fysisk tilstede på skolen. Seks av ti har rapportert om lite optimale hjemmekontor. Til tross for negative funn, har man på en annen side sett en økning i innleverte bachelor- og masteroppgaver. Man har også sett at antall studiepoeng per student har økt, sammenlignet med 2019, og at flere har fått karakteren A. Man kan tenke seg at årsakene til dette har vært at studentene har brukt mer tid på skole, men studentene rapportere ingen økt tidsbruk. ´

3.6.2 Økning i antall studenter

Tidligere har man sett at flere ønsker å ta utdanning når tidene er dårlige. For 2020 og 2021 har man også sett at flere ønsker å ta utdanning sammenlignet med fjoråret (Regjeringen, 2021b). SSB viser at det i 2020 var en stor økning i antall studenter. Siden 2011 har veksten i gjennomsnitt vært på 2 prosent i året i antall norske studenter. Fra 2019 til 2020 var det 3,5 prosent flere studenter.

De finner at 19-åringene står for den største prosentvise økningen med en økning på 16 prosent, sammenlignet med 2019. Fra 2010-2019 har den gjennomsnittlige årlige veksten for 19-åringene vært på 1 prosent. SSB nevner at årsaken til dette kan være at flere har droppet å ta seg ett friår med arbeidsinntekt eller for å reise.

I aldersgruppen 30-34 år økte antall studenter med 10 prosent, sammenlignet med 2019. Fra 2011-2019 har det i gjennomsnitt vært 3 prosent flere studenter i denne gruppen. SSB nevner permitteringer og ledighet i arbeidsmarkedet som årsaker til at flere velger å ta høyere utdanning. I tillegg kan noe av økningen i statistikken for antall norske studenter skyldes at det er færre studenter utenlands i 2020 (Nygård, 2021).

For 2021 fortsetter trenden med mange søkere. Tall fra samordna opptak for 2021 viser at det var flest eldre søkere. Det var 4 253 flere søkere over 30 år, sammenlignet med 2020. Blant de yngre som kommer rett fra videregående så man en liten nedgang på 3,3 prosent, sammenlignet med 2020. Til sammenligning, var økningen på 11 prosent for 2020.

I 2021 var det flere søkere og studieplasser ved fagskolene. De som har søkt om studieplass ved fagskolene har en økning på 37,4 fra året før. En årsak til det høye tallet kan skyldes

at flere av skolene deltar i det samordnende opptaket. Korrigerer man for dette ved å fjerne de nye skolene fra årets tall, blir økningen 29,5 prosent. Det er også viktig å nevne at halvparten av alle fagskolene ikke er med i Samordna opptak. Derfor representerer ikke søkingen alle tilbudene fra fagskolene (Regjeringen, 2021b).

En undersøkelse fra Arbeidslivbarometeret viser at de permitterte og de som har fått mindre å rutte med, har et større ønske om å ta mer utdanning for å skaffe seg ny jobb, sammenlignet med de som ikke har blitt rammet. Disse funnene gjaldt spesielt for arbeidstakere under 45 år og kvinner. Permitterte var heller ikke interesserte i etter- og videreutdanning, dersom det skulle bli tilrettelagt for det i nåværende jobb. Forskerne bak undersøkelsen sier at dette kan være fordi de har en mindre tro på egen fremtid i jobben de er permitterte fra (Mamelund et al., 2020).

3.7 Ulikhet innvandrere

For innvandrere har antall permitterte økt betraktelig, men det har det også gjort for befolkningen for øvrig. For fjerde kvartal der de bruker november som referansemåned, sammenligner SSB 2019 og 2020. Her ser de at ledighetsprosenten for innvandrere er over tre ganger høyere sammenlignet med befolkningen ellers. Men dette er en forskjell man også kunne se før 2020 på grunn av at innvandrere vanligvis har høyere ledighet. SSB konkluderer derfor med at avstanden i registrert ledighet i forhold til resten av befolkningen ikke har økt noe særlig i 2020 (Olsen, 2020).

I delkapittelet om regionale forskjeller, så vi at ledigheten har vært høyest for Oslo. Dette har også vært tilfelle for innvandrere. Det er også verdt å nevne at Oslo er det fylke med flest innvandrere, som naturligvis fører med seg flere ledige.

3.7.1 Etter fødeland

Alstadsæter et al. (2020) viser at innvandrere er mer eksponert for permitteringer enn norskfødte. Figur 3.17 viser at fødeland har en påvirkning på permitteringer (Alstadsæter et al., 2020). Fra figuren vil gruppen *Native* bety barn som er født i Norge av innvandrerforeldre. Gruppen *West Europe* inkluderer blant annet Sverige, Tyskland og Danmark. Gruppen *New EU* inkluderer land med medlemskap siden 2004 som Polen og Litauen. I gruppen *Other*, er Filippinene, Thailand, Eritrea, Somalia og Irak de fem

største landene fra analysen.

I andre, tredje og fjerde kvartal for 2020, skriver SSB at innvandrerne fra Afrika har høyest ledighet. I en årrekke har innvandrere fra Afrika hatt høyest ledighet, som skyldes en høy andel flyktninger. Dette kan derfor ikke skyldes korona i seg selv. Etter denne gruppen ser man at innvandrere fra Asia og EU land i øst har høyest ledighet. Innvandrere fra Oseania og Nord-Amerika har lavest ledighet. SSB melder om at rangeringen mellom de ulike landegruppene med tanke på ledighetsnivå har stort sett vært det samme, også før koronakrisen (Olsen, 2020).

3.7.2 Høyere smittetrykk

FHI viser i en rapport som omhandler smittetrykk blant innvandrere, at denne gruppen har en større andel smittede sammenlignet med befolkningen for øvrig. Noen fødeland skiller seg ut med høyere smitte som Pakistan, Somalia og Irak. Rapporten viser at sosioøkonomiske forskjeller i liten grad forklarer hvorfor smitten og antall innleggelseser høyere for innvandrere. I følge rapporten holder også innvandrere smittevernsreglene like godt som resten av befolkningen. Gjennom smittesporingsdata ser man at mye av smitten skjer innad i familier, men dette er det fortsatt lite kunnskap om (Indseth et al., 2021).

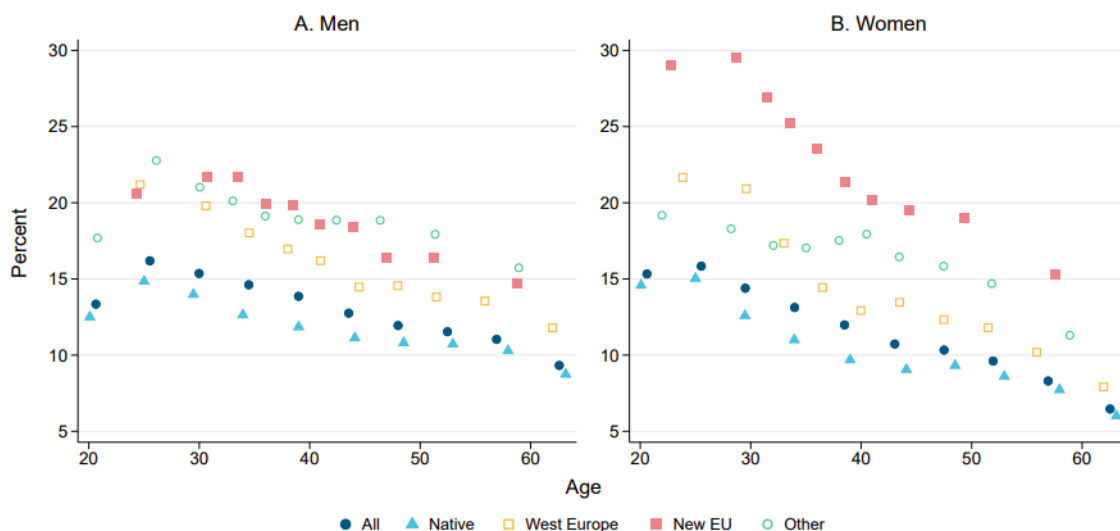
3.8 Ulikhet alder

I Alstadsæther et al. (2020) finner de at unge har blitt hardere rammet av permitteringer. Figur 3.17 viser en topp i 20 årene for både menn og kvinner (Alstadsæter et al., 2020).

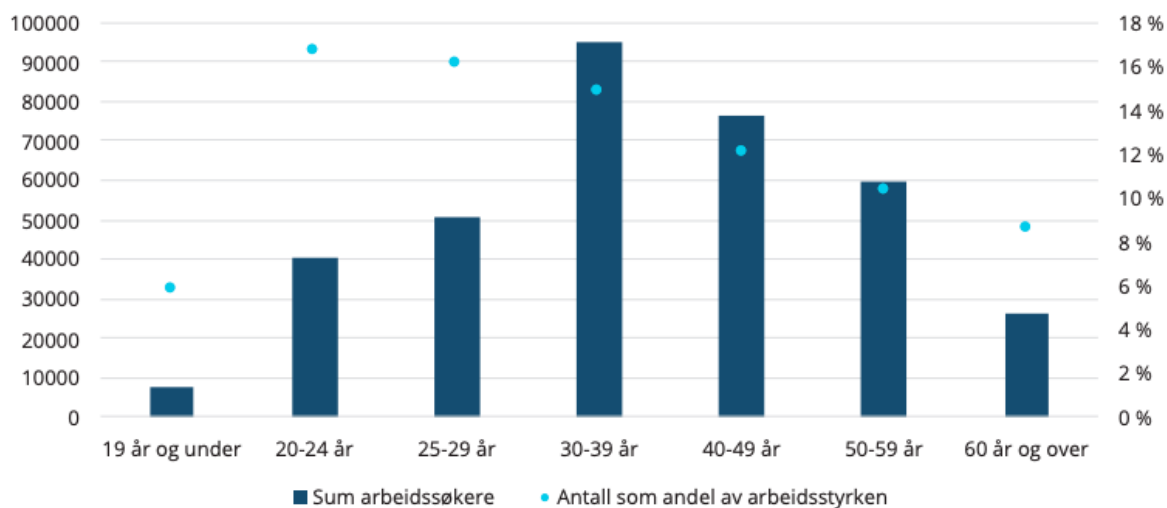
I Gjerde et al. (2020) finner de at aldersgruppen 20-24 år har blitt hardest rammet, når de ser på kategorien *antall som andel av arbeidsstyrken*. Den 10. mars var andelen for arbeidssøkende for denne gruppen 5,3 prosent. Figur 3.18 viser at andelen hadde økt til 16,7 prosent den 26. mai. Dette tilsvarer en oppgang på 11,4 prosentpoeng. Andelen økte også for aldersgruppen 25-29 år med 11,4 prosentpoeng. For personer i 50-årene har andelen økt med 7,5 prosentpoeng i samme periode. Dersom man ser på kategorien *sum arbeidssøkere* viser figur 3.18 at søkende var høyest i aldersgruppen 30-39 år, med 94 900 arbeidssøkende (Gjerde et al., 2020).

Det kan være en høyere andel unge som er ledige enn det figur 3.18 viser. Unge har

oftere mindre rett på dagpenger i forhold til eldre aldersgrupper. For eksempel har mange studenter blitt permitterte fra deltidsjobber under krisen. Disse jobbene har ofte ikke krav på dagpenger og unge vil kanskje droppe å registrere seg som arbeidssøkere hos NAV (NOU 2021: 6, 2021).

Figur 3.17: Dagpengesøkere, etter fødeland og alder (Alstadsæter et al., 2020).

Figur 3.18: Summen av arbeidssøkere fordelt på alder og summen av arbeidssøkere som andel av arbeidsstyrken fordelt på alder, 26. mai 2020 (Gjerde et al., 2020).

3.9 Langtidsledige

I NAV sitt nettmagasin MEMU, viser de at endel av de permitterte kom nokså raskt tilbake i arbeid når smittevernstiltakene lettet. Halvparten av de som meldte seg ledige under den

første smittebølgen i mars og april, var ute av ledighetskøen i juni. Når smittevernstiltakene igjen ble strammet til i november så begynte ledigheten å stige igjen. Så mange som 15 000 av de som ble ledige under første bølgen, ble ledige på nytt i november (NAV, 2020).

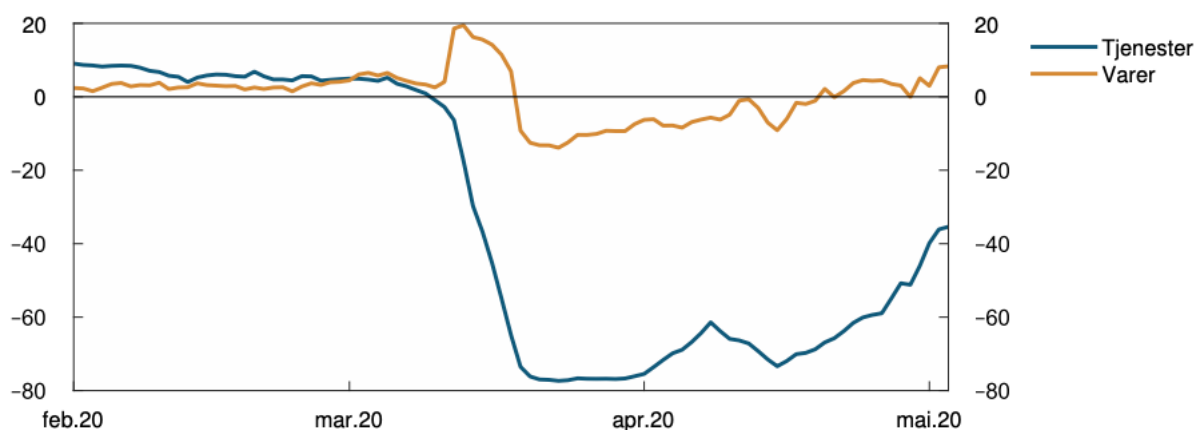
SSB skriver at det i fjerde kvartal var en økning i ledige langtidsledige, sammenlignet med fjerde kvartal 2019, fra 34,3 prosent til 41,6 prosent. Begrepet langtidsledige, innebærer de som har vært arbeidsledige i over seks måneder. I gruppen 15-24 år var det færre som regnet seg som yrkesaktive og flere oppga utdanning som sin hovedsakelige virksomhet. Færre hadde deltidsjobb ved siden av studiene (Sandvik, 2021).

I fjerde kvartal var nedgangen i sysselsatte på 26 000 personer, der 18 000 av disse var i aldersgruppen 15-24 år. I dette kvartalet ser man fortsatt at overnatting- og serveringsvirksomheten har hatt størst nedgang etter næring, med en nedgang på 16 prosent.

3.10 Endret handleatferd

Daglig kortbruk gjennom BankAxept viser at husholdingenes konsum falt betraktelig med de første smittevernstiltakene. Figur 3.19 viser en oversikt over daglig kjøp av tjenester og varer fra februar 2020 til inngangen av mai 2020, relativt til 2019. Figuren viser at for kjøp av tjenester var nedgangen mye sterkere sammenlignet med for kjøp av varer. Varehandelen har også hatt en dyp nedgang, men fikk i slutten av april en oppgang

(Norges Bank, 2020b).

Figur 3.19: Bankaxept fall i konsum (Norges Bank, 2020b).

DNBs innsiktsrapport for 2021 presenterer innsikt om transaksjonatferd for å fortelle

om kundenes atferd og forbruk gjennom hele 2020 og begynnelsen av 2021. Analysene fra rapporten er basert på over 1,3 millioner aktive privatkunder i DNB. Dette antallet inkluderer en høy markedsandel ved korttransaksjoner og vil derfor gi en god innsikt i transaksjonsatferden. Kortbruk i nettbutikker og i fysiske butikker er inkludert, siden dataene er fra transaksjonsdata (DNB, 2021).

Selv om det totale forbruket ble redusert, så man en endring av sammensetningen av kortforbruket. Det har foregått et bytte fra tjeneste til varehandel, der kortbruken innen varehandel i 2020 har økt med 8 prosent. Kortbruk innen tjenestekonsument ble redusert med 31 prosent. Noen bransjer innenfor varehandelen har opplevd forbedret etterspørsel, som kategorien hjem. Det at folk bruker mer tid hjemme, kan være en årsak til at man bruker mer penger på hjemmet. Andre kategorier som reise og utelivsbransjen har opplevd redusert etterspørsel på grunn av smittevernstiltakene. En annen observasjon er at forbrukerne har økt sine kjøp hos dagligvarebutikkene, og hos dagligvare som tilbyr netthandel. Andre butikker med netthandel fikk også økt omsetning.

Rapporten beskriver at når smitten øker så har antall transaksjoner blitt redusert. Til gjengjeld så øker summen på transaksjonene. I rapporten beskriver de at trenden var størst fra mars til mai, der kundene reduserte antall transaksjoner med rundt 28 prosent og brukte 14 prosent mer per transaksjon, enn samme periode i 2019. Allikevel så økte ikke kundene snittbeløpet i stor nok grad til å veie opp for færre handleturer, og derfor har total kortbruk gått ned gjennom 2020.

3.11 Befolkningens opplevelse av egen økonomi

Det er flere spørreundersøkelser som har sett på hvordan befolkningens opplevelse av økonomi var i 2020. I dette delkapittelet skal vi kort gå igjennom interessante funn fra SSB, DNB, SIFO og Arbeidslivsbarometeret.

3.11.1 Levekårsundersøkelsen SSB

Levekårsundersøkelsen utført av SSB er gjort tidlig i 2020 og resultatene vil derfor være bygget på før pandemien kom til Norge og kort tid etter. Dette gir derfor ikke en representativt oversikt for hele 2020, men er allikevel en nyttig undersøkelse. Her finner de at de fleste hadde god råd, men at noen utsatte grupper hadde betalingsvansker, og

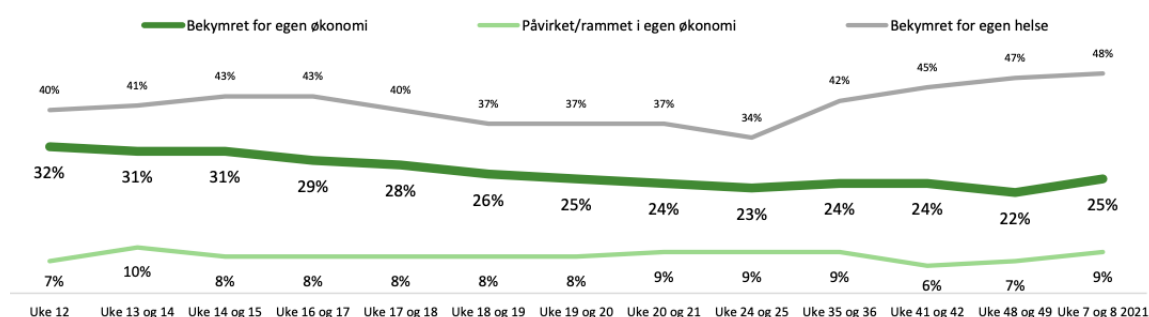
uten råd til sosiale og materielle goder. Disse utsatte gruppene vil i høyest grad være sosialhjelpsmottakere og arbeidsledige, men også personer i husholdninger med yrkesaktive på deltid. En gjennomgang av ulike husholdninger viser at enslige forsørgere og aleneboere skiller seg negativt ut.

Videre viser undersøkelsen at de i høyeste kvartil, altså den fjerdelen av husholdningen med høyest inntekt, var i mye større grad rustet til å takle en uforutsett utgift på 18 000 kroner og i sjelden grad hadde problemer med at pengene strakk til, sammenlignet med arbeidsledige og sosialhjelpsmottakere.

SSB sier at undersøkelsen gir begrenset informasjon på grunn av tidspunktene for intervjuene. De ser midlertidig at det var en større andel med minst ett betalingsproblem i de utsatte gruppene i 2020 enn 2019 (Engvik og Dalen, 2021).

3.11.2 DNBs innsiktsrapport

DNBs innsiktsrapport for 2021 har gjennomført spørreundersøkelser som er basert på et representativt utvalg av befolkningen over 18 år. Undersøkelsene er fra noen dager etter nedstengingen helt til starten av 2021. Som vist i figur 3.20 var bekymringene for egen økonomi høyest i begynnelsen av pandemien der bekymringene etter hvert ble redusert. Grafen *påvirket/rammet i egen økonomi* var ganske stabil, med unntak av en liten økning i begynnelsen av pandemien og en nedgang mot slutten av 2020.

Figur 3.20: DNBs spørreundersøkelse om befolkningens opplevelse av egen økonomi (DNB, 2021).

Undersøkelsene viste at det var lite forskjeller mellom kjønn, men større forskjeller i alder. I mars 2020 responderte 48 prosent i aldersgruppen 18-33 år, at de var bekymret for egen økonomi, mot 37 prosent i gruppen 34-49 år og 21 prosent for gruppen 50+ (DNB, 2021).

3.11.3 Undersøkelse av SIFO

Poppe og Kempson (2020) har også gjort spørreundersøkelser for å se hvordan det har stått til med folks økonomi i 2020. Den første undersøkelsen gikk i felt fra 1-6 april og den andre fra 18-29 juni. Undersøkelsen viser at den økonomiske tryggheten i befolkningen var sterkere i juni enn den var i målingen for april.

Undersøkelsene viser at de som var dårligst stilt før koronakrisen også hadde større sannsynlighet for betalingsproblemer i juni. Dette gjelder blant annet de som levde på sosiale stønader, med unntak av alderstrygd i februar, i tillegg til de som i utgangspunktet hadde mer usikre arbeidskontrakter. Undersøkelsene viste at det var mindre sjanse for betalingsproblemer, desto høyere inntekt man hadde. For eksempel så man at de med yrkesutdanning hadde en større sjanse for betalingsvansker. Yngre mennesker, selvstendig næringsdrivende og hushold med mer usikre arbeidskontrakter var også hardere rammet.

Undersøkelsen viser at folk som har kommet seg tilbake i jobb i juni med samme inntektsnivå som før, fortsatt kunne ha betalingsproblemer. Arbeidsløse og selvstendige med inntektstap hadde også betalingsproblemer (Poppe og Kempson, 2020).

3.11.4 Undersøkelse av arbeidslivsbarometeret

En spørreundersøkelse gjennomført av Arbeidslivsbarometeret viser at gruppen med lavere utdanning har et mer negativt syn hva fremtiden kommer til å bringe i arbeidslivet. Denne gruppen er mer bekymret for å miste jobben, og vurderer sannsynligheten for å bli ledige i fremtiden som høyere enn folk med høyere utdanning og/eller høy inntekt (Mamelund et al., 2020).

3.12 Sparing og gjeld

3.12.1 Sparing husholdninger

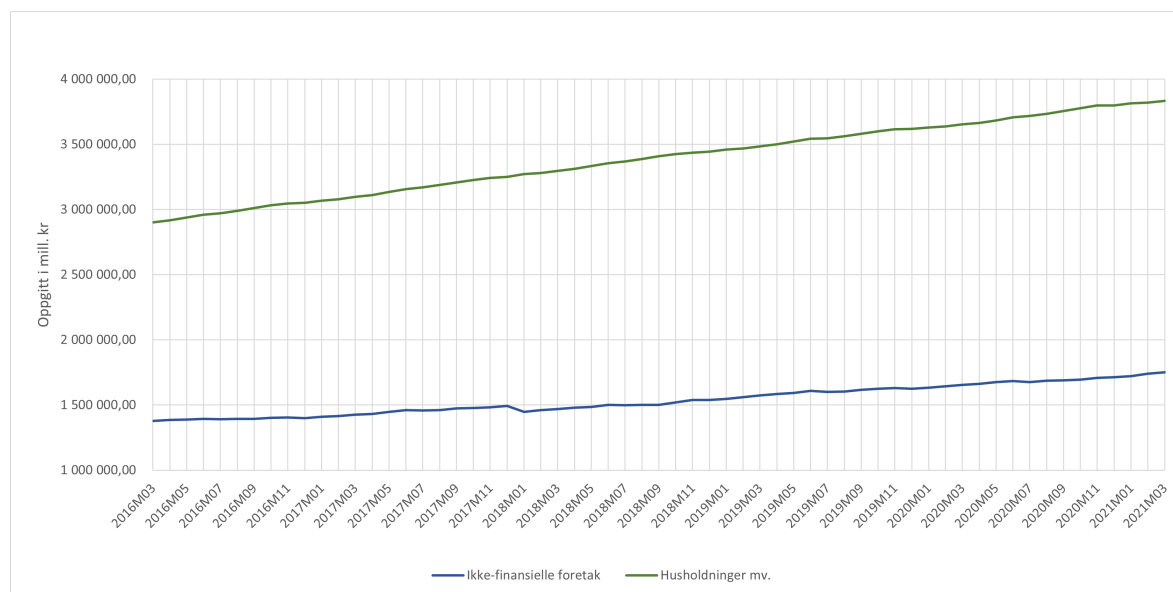
En artikkel fra SSB viser at husholdningers inntekt økte i 2020 samlet sett. Hovedårsaker har vært begrensede muligheter til konsum og økt disponibel inntekt. Dette har ført til sparing, der husholdningens sparing har doblet seg til 247 milliarder kroner, sammenlignet med 2019. 90 milliarder av økningen skyldtes redusert konsum, mens 29 milliarder skyldtes

økt disponibel inntekt (Monsrud og Hirsch, 2021).

Spørreundersøkelser fra DNB sin innsiktsrapport viser at folk har økt sparingen gjennom 2020. Fra mars 2020 til februar 2021, økte DNB sine kunder i gjennomsnitt oppsparte midler på konto med 13 prosent, der sparing økte mest fra mars til mai. Man ser også at de unge prosentvis har spart mest. Den eldste gruppen fra 60-79 hadde minst prosentvis økning i sparing (DNB, 2021).

3.12.2 Utvikling i gjeldsnivå

Videre har vi sett på utviklingen i gjeldsnivået til husholdninger og ikke-finansielle foretak de siste fem årene for å se om det har vært noen unormale svingninger etter koronapandemien inntraff. Statistikken er en viktig indikator for det økonomiske aktivitetsnivået i Norge, og gir en god oversikt over kredittutviklingen over tid. Tallene for næringslivet inneholder alle bedrifter unntatt finansielle foretak (SSB, 2021b).

Figur 3.21: Endring i gjeldsnivå husholdning og næring fra mars 2016 til mars 2021 (SSB, 2021b).

Som vi ser ut av figur 3.21 så har gjeldsnivået til både husholdninger og næringslivet hatt en stabil økning siden 2016. Vi ser ingen spesielle endringer da koronapandemien inntraff i mars 2020. Perioden mars 2020 til mars 2021 har ikke hatt store svingninger i gjeldsnivå.

4 Myndighetenes respons

Dette kapitlet skal gi en oversikt over myndighetenes respons i møte med koronapandemien. Først skal vi beskrive tiltakspakkene i korte trekk. Deretter skal vi beskrive hvilke selskaper som fikk mesteparten av støtten.

4.1 Tiltakspakker

I krisetider er det viktig at regjeringen bruker penger, for skape økonomisk trygghet og kompensere for økonomiske belastninger i samfunnet. Slike belastninger vil blant annet være bedrifters og husholdningers inntektsbortfall. Ved hjelp av tiltakspakkene kan myndighetene dempe de negative økonomiske ringvirkningene av en krise og holde økonomien i gang. Dette er også kjent som motsyklisk økonomisk politikk (Agenda, 2020).

Det er flere tiltakspakker i forbindelse med koronasituasjonen. Nedenfor vil vi kun beskrive de tiltakspakkene som er relevante for senere diskusjon.

4.1.1 Lønns- og permitteringsstøtte

For å beskyttet folk mot økonomiske tap, ble reglene for permittering endret 16. mars 2020. Permitterte skulle nå få utbetalt full lønn opp til en inntektsgrense på kr 600 000 de første 20 dagene etter permitteringen. Etter dette ville arbeidstakere få en kompensasjonsgrad inntil 80 prosent for inntekter opp til kr 300 000 og 62,4 prosent for inntekter mellom kr 300 000 og kr 600 000 (Alstadsæter et al., 2020).

Den 20. mars 2020 ble det endringer i permitteringsreglene for perioden der arbeidsgiver betaler full lønn til den permitterte. Perioden ble redusert fra 15 til 2 dager (NOU 2021: 6, 2021).

4.1.2 Inntektsgrensen for rett til dagpenger senket

For å ha rett til dagpenger, har NAV en nedre inntektsgrense. Den 20. mars 2020 ble denne grensen senket for permitterte og arbeidsledige til 0,75G for inntekt i løpet av det siste året, eller 2,25G for inntekt i løpet av de siste tre årene. 0,75G vil si arbeidsinntekt på minst 79 799 kroner siste året, og 2,25G vil si arbeidsinntekt på minst 239 398 de siste

tre årene (NAV, 2021b)(LO Norge, 2020).

4.1.3 Arbeidsgiveravgift

Fristen for å betale arbeidsgiveravgift 2. termin (mars-april) har blitt utsatt fra 15. mai til 17. august 2020. I 3. termin (mai-juni) har arbeidsgiveravgiften vært redusert med fire prosentenheter, og forfallet ble utsatt til 15. oktober 2020 (Skatteetaten, 2021).

4.1.4 Utvidede omsorgsdager

Til vanlig har Norge en ordning for omsorgsdager der foreldre kan være borte fra jobb for å passe syke barn. I 2020 ble det egne tiltak som utvidet denne støtteordningen. Dagene ble doblet for hver av foreldrene, og det ble også muligheter for å overføre dagene til den andre foreldreparten (Alstadsæter et al., 2020). Disse reglene har fortsatt å gjelde i 2021. Man får også flere omsorgsdager dersom skoler, SFO og barnehager blir stengt, mot dokumentasjon om at det er stengt (NAV, 2021a).

4.1.5 Kompensasjonsordninger for næringslivet

Virksomheter med stort inntektsbortfall på grunn av koronasituasjonen får en kompensasjon for å dekke faste, uunngåelige kostnader. Dette tiltaket gjaldt fra mars til utgangen av august 2020 (Skatteetaten, 2021).

For næringsdrivende har det vært mulig å søke om utsettelse med innbetaling av skatter og avgifter. Opprinnelig leveringsfrist for skattemeldingen har i utgangspunktet vært 31. mai, med mulighet for å søke utsettelse til 30. juni. På grunn av koronasituasjonen har det vært mulighet til å søke utsettelse til 31. august 2020 for skattemeldingen som gjelder for regnskapsåret 2019. For regnskapsåret 2020 har det vært mulig å søke utsettelse på skattemeldingen til 20. august 2021. Det har også vært mulig og tilbakeføre underskudd for inntil 30 millioner kroner mot beskattet overskudd i 2018 og 2019. Bedriftene vil da motta skatteverdien av underskuddet i 2020 ved skatteoppgjøret i 2021. Dette gir bedring av likviditeten på kort sikt (Skatteetaten, 2021).

4.1.6 Formuesskatt

Det har vært en endring i rabatt for aksjer og driftsmidler for 2020. Den er økt fra 25 til 35 prosent, og gjelder blant annet aksjer, egenkapitalbevis og ulike aksjeandeler og andel i selskaper med deltakerfastsetting. Rabatten gjelder også driftsmidler, herunder næringsseiendom. Kravet er at eiendelene eies direkte av den skattepliktige.

I tillegg er maksimalgrensen for formuesverdsettelse av næringsseiendom endret fra 90 prosent for 2019 til 78 prosent for inntektsåret 2020.

4.1.7 Støtte til studenter

Den første krisepakken for studenter ga en mulighet for studenter til å ta ut et ekstra studielån på kr 26 000. I tillegg var stipendandelen av dette på kr 8 000. Kriteriet for å kunne motta dette lånet var at studentene måtte kunne dokumentere tapt inntekt i perioden. Rundt 20 prosent av studentene søkte om tillegglånet våren 2020. Fristen for å søke studiestøtte ble også utvidet(Regjeringen, 2020).

I februar 2021 vedtok regjeringen en ny krisepakke for studentene. Denne innebærte blant annet mulighet til å søke tillegglån på kr 26 000, likt som den første krisepakken. I tillegg kunne kr 10 400 av dette omgjøres til stipend. Det ble også fattet et midlertidig unntak fra borteboerkravet for vårsemesteret 2021. Det ga studenter mulighet til å bo hjemme hos foresatte samtidig som de fremdeles kunne få lånet omgjort til stipend.

Utover dette ble det også bevilget mer midler til skolene, studentsamskipnader og Mental Helse for arbeid rettet mot studentenes velferd(Regjeringen, 2021a).

4.2 Tiltakspakkene finansieres av oljefondet

Hvordan skal man finansiere pengene som er brukt? De totale kostnadene for statsbudsjettet for 2020 har kommet på tilsammen 178 milliarder kroner (NOU 2021: 6, 2021).

I Norge har vi Statens Pensjon utland eller oljefondet som det også kalles. Fondet har en handlingsregel som sier at man kan bruke 3 prosent av inntektene fra oljevirkksomheten årlig. Krisepakkene som har blitt opprettet under koronakrisen er finansiert av oljefondet, og på grunn av dette ligger oljepengebruken på en høyere andel enn 3 prosent. Disse

ekstrauttakene av fondet har finansdepartementet beregnet for å utgjøre rundt 370 mrd. kroner for 2020 og 2021. Det er naturlig å tenke seg at når man tar mer fra oljefondet i dag, blir den fremtidige årlige avkastningen mindre, og det blir dermed mindre av oljefondet som kan brukes årlig for fremtidige generasjoner (NOU 2021: 4, 2021)(Knudsen, 2020).

4.3 Hvor går koronastøtten?

18. januar åpnet det en ny kompensasjonsordning fra staten. Da tallene for hvem som fikk kompensasjonsstøtten ble gjennomgått så ble det avdekket at halvparten av støtten ble delt mellom fem store selskaper for perioden september til desember 2020. Resten ble delt av 2800 bedrifter. De selskapene som mottok mest støtte var Scandic Hotels AS, Color Line-gruppen, Hurtigruten Pluss AS, seismikkselskapet PGS Geophysical AS og Oslo Plaza Hotel AS. Samlet fikk disse fem selskapene 402 millioner kroner i støtte fra kompensasjonsordning 2(Kampevoll, 2021).

<i>Selskap</i>	<i>Støtte (i millioner)</i>	<i>Periode</i>
<i>Scandic Hotels AS</i>	<i>145,1</i>	<i>September - Desember</i>
<i>Color Line-gruppen</i>	<i>92,3</i>	<i>September - Desember</i>
<i>PGS Geophysical AS</i>	<i>66,6</i>	<i>September - Oktober</i>
<i>Hurtigruten Pluss AS</i>	<i>65,1</i>	<i>September - Oktober</i>
<i>Oslo Plaza Hotel AS</i>	<i>32,9</i>	<i>September - Desember</i>
<i>Totalt</i>	<i>402</i>	

Tabell 4.1: Selskap med mest utbetalt kompensasjonsstøtte under kompensasjonsordning 2

Scandic driver med drift av hoteller, restauranter og kafeer. Color Line-gruppen inkluderer selskapene Color Group, Color Line Transport og Color Line Cruises, og de opererer innenfor bransjen utenriks sjøfart med passasjerer. Hurtigruten er i samme bransje som Color Line-gruppen. Videre har vi PGS som driver med geologiske undersøkelser av havbunnen, og til slutt har vi Oslo Plaza som er i samme bransje som Scandic Hotels(Kampevoll, 2021).

Hvis disse selskapene analyseres nærmere så kan vi se at Scandic Hotels eies av det utenlandske morselskapet Scandic Hotels AB med tilholdssted i Sverige. De største aksjonærene her er Stena (19,9 prosent) og AMF Pension and Funds (15,8 prosent)(Scandic,

2020). Videre har vi Color Line-gruppen som på toppen eies 100 prosent av O.N. Sunde Holding AS, hvor igjen Olav Nils Sunde er største aksjonær via forskjellige holdingsselskaper. Det er beregnet at Sundes formue var på hele 9,5 milliarder i 2019 (Kapital, 2021b). Så skal vi se nærmere på aksjonærene til Hurtigruten Pluss AS. Det norske morselskapet til Hurtigruten-konsernet er Silk Topco AS, og største aksjonær i mor er Silk Holdings S AR. L., med en eierandel på over 80 prosent. Bak dette Luxembourg-baserte selskapet står det britiske fondet TDR Capital som hovedeier. Hvem som igjen står som eiere bak dette selskapet er vanskelig å vite da private equity-selskaper som dette ikke har noen spesielle krav til åpenhet om passive medinvestorer, og sjeldent velger å opplyse offentligheten om dette. Både milliardærene Petter Stordalen og Trygve Hegnar har eierandel i selskapet. Stordalen via investeringsselskapet Strawberry Equities AS med en eierandel på over 10 prosent, og Hegnar via Periscopus AS med en eierandel på rett under 5 prosent (Hovland, 2020). Så har vi PGS Geophysical AS som er heleid av det børsnoterte PGS ASA. De fire største eierne er forskjellige investeringsbanker med tilholdssted i USA og Luxembourg. Verdt å nevne er at også Ferd AS har en betydelig eierandel på nærmere 5 prosent. Dette selskapet er igjen eid av milliardærfamilien Andresen med Johan Andresen som familieoverhodet (Proff, 2021). Til slutt har vi Oslo Plaza Hotels som eies 100 prosent av Wenaasgruppen AS. Dette selskapet eies igjen hovedsakelig av Wenaas familien som i 2019 hadde en beregnet formue på 17,1 milliarder (Kapital, 2021a).

4.4 Hvordan har tiltakspakkene fungert

Riksrevisjonen har publisert en rapport som omhandler hvordan tiltakspakkene egentlig har fungert fra mars til oktober 2020. Nedenfor vil vi i korte trekk oppsummere de viktigste funnene fra rapporten.

Rapporten kommer frem til at tilskuddsordningene for perioden mars til oktober 2020 kom raskt på plass, og ga en rask effekt. De hardest rammede virksomhetene fikk støtte. Allikevel kommer rapporten frem til at det ikke var alle grupper som fikk støtte på tross av et behov for dette. Kriteriene for ordningene gjorde at de minste aktørene falt utenfor. Et av kravene for støtte var at virksomheten måtte vise til et inntektstap på minimum 25 000kr. Her var det mange organisasjoner og små lag innenfor idrett og frivillighet som ikke dekket kriteriene. De stiller også spørsmål ved at et lavt antall virksomheter fikk en

vesentlig stor andel av støtten fra kompensasjonsordningen. Videre poengterer de også at myndighetene gjennomførte lite kontroller for å sjekke om folk misbrukte ordningene. Det de derimot så var at det var få tilfeller av svindel og misbruk (Riksrevisjonen, 2021).

5 Diskusjon

I dette kapittelet skal vi diskutere hvorvidt koronakrisen i Norge har ledet til økt ulikhet. Vi skal ta for oss ett og ett punkt, og trekke inn virkningene av tiltakspakkene.

5.1 Ulikhet kjønn

Denne krisen skiller seg ut fra tidligere kriser, når man skal diskutere hvordan ulikheten har rammet kjønn forskjellig. Tidligere har privat sektor blitt hardere rammet enn offentlig sektor. Derfor har det gått hardest utover menn, som er overrepresentert i yrker i privat sektor. Arbeid i offentlig sektor har vært mer trygt, og kvinner har dermed stått sterkere. Når den første bølgen av arbeidsledighet traff Norge i 2020, så man at kvinner ble hardere rammet enn menn. Årsaken var at kvinner var overrepresentert i yrker som ble påvirket av smittevernstiltakene. Krisen startet som en helsekrise, før den videre spredde seg gjennom økonomien, med fallende etterspørsel etter varer og tjenester. Dette har påvirket andre virksomheter, i tillegg til de som ble rammet direkte av smittevernstiltakene. Videre i 2020, har vi sett at menn ble hardere rammet av permitteringer.

5.1.1 Kvinner rammes hardere i hjemmet

Som følge av en rask spredning av viruset, har det i perioder ikke vært hensiktsmessig at barn og unge skal oppholde seg i barnehage eller på skolen. Dette har gjort at foreldre har fått mer ansvar for pass av barn i perioder med digital hjemmeskole. Alstadsæter et al. (2020) viste at foreldre i de nedre inntektsdesilene med barn på 13 år eller yngre, ble hardere rammet av permitteringer. Alon et al. (2020) diskuterte at også alenemødre kunne komme dårlig ut av krisen, både økonomisk og som eneste forsørger av barn.

En undersøkelse publisert av Likestillingscenteret viste at kvinner tok mer ansvar i hjemmet under korona. Ifølge disse undersøkelsene har foreldre, og spesielt kvinner, fått en indirekte kostnad når de har sjonglert hjemmekontor og barnepass.

Man kan tenke seg at det til tider har vært belastende for begge kjønn med mer ansvar hjemme, men en undersøkelse av Respons Analyse viser at folk, både med og uten barn, ble mindre stresset av hjemmekontor. Som nevnt i kapittel 3, vil folk uavhengig om de

har barn eller ikke, slippe reisevei og få dagene til å gå opp bedre med timeplanen. For småbarnsforeldre kan dette ha vært ekstra gunstig, da de har flere timeplaner som skal gå opp i opp. Undersøkelsen har igrunn en begrensning. Den ser bare på høyt utdannede og vil derfor ikke være representativ for folk med lavere utdanning. Vi trenger mer forskning for å bedre stadfeste hvordan de indirekte kostnadene har vært for foreldre.

Tiltakspakkene for utvidede omsorgsdager, har vært bra for foreldre som har fått mer ansvar for pass av egne barn. Tiltakspakken har gjort det mulig å bruke omsorgsdagene når barnehage, skole og SFO har vært stengt. Dette har kunne lette byrden for foreldre som har fått ekstra ansvar hjemme. En viktig funksjon med tiltaket er at man kan overføre dagene mellom mor og far. Dermed blir foreldre mer fleksible for å bevare jobber med viktige samfunnsfunksjoner.

5.1.2 Videre spørsmål

Til senere forskning hadde det vært interessant å se på hva sykefraværet under koronakrisen har vært knyttet til. Vi ser for oss flere årsaker til økt sykefravær, og kanskje spesielt for kvinner. For det første kan det tære på mange å få økt ansvar hjemme. For det andre, så kan kvinner som jobber i helse- og omsorgssektoren få økte belastninger i form av et høyere arbeidstrykk og økte bekymringer for å bli smittet. For det tredje, kan det være belastende for enkelte når man mister arbeidstimer eller jobben helt. Man får en ny hverdag å tilpasse seg til, i tillegg til økte bekymringer rundt økonomien.

En undersøkelse gjennomført av arbeidslivsbarometeret, viste at kvinner og menn deler omtrent likt på å være hjemme med barna, når skoler og barnehage har vært stengt. Undersøkelsen er gjort tidlig i 2020, og vi vet ikke om dette er representativt for hele året. Det trengs videre forskning rundt dette. Dersom det ikke er likestilling i hjemmet og kvinner er mer hjemme med barna, lurer vi videre på om kvinners lønnsvekst blir negativt påvirket, akkurat som når mødre er i permisjon.

Videre blir det også spennende å se om det har vært mannen eller kvinnen som har stått for en større del av inntekten i husholdningen under korona, sammenlignet med før.

5.2 Ulikhet utdanning

Koronapandemien har ført til at hjemmeskole og digital undervisning har blitt vanlig i perioder med høyt smittetrykk. I koronakommisjonens rapport meldes det om at noen elever har fått dårligere motivasjon og redusert læring på grunn av hjemmeskole. Det varierer i hvilken grad elevene får oppfølging hjemmefra og hvor ressurssterke foreldrene de har. Dette er bekymringsverdig da elever med ressurssterke foreldre muligens får et fortrinn. Videre sier koronakommisjonen, at for enkelte elever kan hjemmeskole på sikt føre til at læringen blir dårligere og skape en mulighet for frafall fra skolen. For videre forskning blir det interessant å se på om denne undervisningsformen på lang sikt, kan skape negative virkninger på fremtidige jobbmuligheter.

Denne krisen tyder på at de med lavest utdanning og inntekt har blitt hardest rammet i 2020. I kapittel 3 presenterte vi statistikk på at flere har tatt høyere utdanning i 2020 og 2021. Det kan virke som at de unge har prioritert å studere rett etter videregående skole, i stedet for å ta et friår med jobb eller reise. Årsaker kan være en bevisst handling for å få økt kompetanse, slik at man senere blir styrket på arbeidsmarkedet. For det andre, kan vi se for oss at unge hadde stått i fare for ett år med ledighet, dersom de skulle bestemme seg for ett friår med inntekt.

Undersøkelser fra arbeidslivsbarometeret viste at flere hadde en svekket tro på egen fremtid i nåværende karriere, og derfor uttrykte interesse for å ta mer utdanning. Koronapandemien har mest sannsynlig vært årsaken til dette. Undersøkelsen er gjort tidlig i pandemien, og ved videre forskning håper vi på flere undersøkelser som kan si noe mer om befolkningens behov for omstilling. SSB viser at det var flere i aldersgruppen 30-34 år som tok høyere utdanning sammenlignet med tidligere. Dette kan underbygge arbeidslivsbarometeret funn om at folk vil ha mer kompetanse for å få innpass i andre jobber.

5.3 Ulikhet studenter

Vi så tidligere at tiltakspakkene rettet mot studenter ga de en mulighet til å ta ut et ekstra studielån ved dokumenterbar tapt inntekt. I tillegg fikk de en stipendandel som utgjorde en mindre andel av studielånet. Denne andelen ble økt noe under krisepakke 2. Studentene hadde også anledning til å flytte hjem til familien uten at dette fikk noe

negativ effekt på rett til stipend. Til slutt ble det bevilget midler til ulike institusjoner som utøver arbeid rettet mot studentenes velferd.

Videre har vi sett at mange studenter har deltidsjobber de har blitt permitterte fra og hvor de da ofte ikke har krav på dagpenger.

Effekten av tiltakene medfører at studentene får en økt likviditet under studieperioden, og dette opprettholder evnen til å kjøpe nødvendige varer og tjenester. På en annen side vil også tiltakspakken medføre at en utsatt gruppe som studentene vil få mer lån som følge av koronasituasjonen og myndighetenes tiltaksstrategi. Dette lånet kommer oppå det ordinære studielånet, og medfører en forverret posisjon ved innløpet til arbeidslivet etter endt utdanning.

5.4 Ulikhet innvandrere

For 2020 var innvandrere allerede en gruppe der færre var i arbeid sammenlignet med resten av befolkningen. Under koronapandemien har man sett at antall permitterte innvandrere har skutt i været, men også for resten av befolkningen. I absolutte tall kan det se ut til at innvandrere ble hardere rammet, men i relative tall viser statistikk at både innvandrere og befolkningen for øvrig ikke hadde store forskjeller i ledighet. Innvandrere hadde en ledighet som var rundt 3 ganger høyere enn resten av befolkningen. Det er viktig å huske på at det før 2020 også var slik.

Innvandrere fra enkelte land er mer utsatt enn andre. Vi ser at det er en høyere ledighet fra innvandrere som kommer fra Afrika. SSB melder at dette ikke har en korrelasjon med koronakrisen. Fra tidligere nedgangstider ser man i likhet med korona at innvandrere fra Asia og Afrika har hatt høyest arbeidsledighet.

Innvandrere har lettere for å bli smittet av viruset, sammenlignet med resten av befolkningen. Den dag i dag er ikke årsaken kjent, og videre forskning er nødvendig for å komme nærmere ett svar.

5.5 Langvarig ledighet

Under vårparten 2020 så vi at arbeidstakere i 20-årene ble hardest rammet av arbeidsledighet. For 4.kvartal viser SSB at nedgangen i sysselsettingen var høyest i

aldersgruppen 15-24 år. Den høye ledigheten for unge kan, slik som tidligere teori, sees i sammenheng med at de ofte har kortere ansiennitet og mindre erfaringer. Unge har til vanlig også høyest andel av arbeidsstyrken som ledige. Slik som forrige delkapittel viser, er innvandrere også høyt oppe på ledighetsstatistikken til vanlig. Flere innvandrere, og spesielt flyktninger, kommer til Norge uten utdanning og lite erfaringer. Derfor bør man stille spørsmål ved om unge og innvandrere egentlig har vært hardest rammet på grunn av krisen. Men dersom det viser seg at korona gjør at de har en større sjanse for å havne utenfor arbeidsmarkedet, sammenlignet med andre aldersgrupper, kan man si at de gjennom ett langsiktig perspektiv ble hardere rammet. Dette vet vi for lite om, og videre forskning må studere langtidseffektene.

Gjennom 2020 har man sett at flere har kommet tilbake i arbeid når smittevernstiltakene har vært mindre strenge. Dette tenker vi er et bra tegn, og det er mulig at koronakrisen bare vil skape et midlertidig sjokk på markedet. Men statistikken forteller oss at det fortsatt er mange permitterte og ledige. Vi kan se for oss at ulikheten vil øke dersom langtidsledige fortsetter å være ledige fremover i tid. Vi kan tenke oss at det er en større sannsynlighet for at grupper som tidligere har hatt problemer med å komme seg inn på markedet, også vil slite dersom arbeidsmarkedet fortsetter å ha lav etterspørsel etter arbeidskraft.

I koronakommisjonens rapport pekes det på forhold som kan gjøre det lettere å øke sysselsettingen denne gangen sammenlignet med vanlige lavkonjunkturer. Under korona ble produksjonen brått stengt. Arbeidstakerne ble ikke silt ut etter lønnsomhet på samme måte som andre kriser. Dette påpeker rapporten som en årsak til at de fleste permitterte kan returnere til sine gamle jobber. En annen årsak er at det vil foregå en høy vekst under gjenoppbyggingen som vil gjøre det lettere å komme i arbeid dersom man står utenfor (NOU 2021: 6, 2021).

I Ellingsen og Galaasen (2021) forsøker de å sammenligne resultatene fra oljekrisen med hvordan fremtidsutsiktene vil være for arbeidsmarkedet etter koronakrisen. På en side ser de for seg at Norge vil oppleve svakere sysselsetting i årene fremover. Siden koronakrisen omfatter hele verden, og ikke bare Norge eller enkelte kommuner, så ser forfatterne for seg at effektene på sysselsettingen kan bli sterkere enn etter oljeprisfallet. Samtidig diskuteres det at en pandemi er en helt annen type sjokk enn oljeprisfallet og at et annet utfall også

er sannsynlig på grunn av dette (Ellingsen og Galaasen, 2021). Mye er altså usikkert, i følge denne artikkelen.

5.6 Ulikhet inntekt

5.6.1 Virkningen på de med lavest inntekt

Når koronaviruset traff Norge, reduserte befolkningen kortbruket og gjennomførte mindre transaksjoner enn tidligere. Utover 2020 så man at dette tok seg noe opp, spesielt innenfor varehandelen som faktisk økte med 8 prosent, sammenlignet med 2019.

Til tross for økte permitteringer og oppsigelser i 2020, ser man likevel at husholdningene samlet sett fikk økte inntekter. DNB (2021) viste at alle aldersgrupper sparte mer under 2020 enn tidligere, og spesielt de unge. Dette kan være et tegn på at man opparbeider seg en buffer slik at man står bedre rustet i vanskeligere tider. En annen årsak kan være at man bruker mindre penger på varer og tjenester når butikker og lignende har vært stengt.

Til tross for økte inntekter blant husholdningene, viser Poppe og Kempson (2020) at det fortsatt er mange som sliter. Selv om flere har kommet tilbake i jobb i løpet av 2020, så kan det allikevel ta tid før balansen i husholdsøkonomien stabiliserer seg. Dette kan gjelde for de som har levd uten full inntekt i en periode.

Et viktig mål med tiltakspakkene har vært å opprettholde kjøpekraften til de fattigste. Spørreundersøkelsene som omhandler befolkningens opplevelse av egen økonomi, gir indikasjoner på at tiltakspakkene har hatt en gunstig effekt for husholdningene. Det virker som de fleste har klart seg bra, men at enkelte grupper har vært utsatte, spesielt arbeidsledige og sosialhjelpsmottakere. Tiltakspakken om støtte fra første permitteringsdag, har vært et godt virkemiddel for hele befolkningen, men spesielt for de dårligst stilte. Tiltakspakkene inkluderte også de med lavest inntekt ved å senke grensen for rett til dagpenger, slik at de med veldig lave inntekter ble inkludert. I tillegg har permitteringsordningene ovenfor utsatte næringer vært bra for å hindre ledighet og inntektsbortfall. Dette kan ha bidratt til å hjelpe de arbeidstakere med lavest inntekt.

5.6.2 Virkningen på de i den øvre del av inntektsdistribusjonen

Nyere forskning gjort av Alstadsæter og Aaberge, viste oss hvordan ulikheten varierte etter hvilken statistikk og målemetode som lå til grunn. De viste at det allerede før korona var et problem med økende forskjeller mellom øvre og nedre grense av inntektsdistribusjonen.

I kapittel 3 så vi at en stor del av støtten ble gitt til de store selskapene. Når vi gikk disse selskapene mer i sømmene så vi også at flere av disse enten var eid av utenlandske selskaper eller at de største aksjonærene var blant de mest velstående i Norge. Gjennomgangen vår viste også at det var den øverste prosenten i Norge som eier mest av verdiene på Oslo Børs, og selvom børsen fikk seg en knekk i mars 2020, så var det tilbake på all time high i slutten av desember. Det vil si at de som klarte å komme seg gjennom den store nedgangen i 2020, har fått en enda høyere formue enn den de hadde før pandemiens start. Dette er bekymringsverdig for ulikheten da Alstadsæter et al. (2016) viser at det allerede før korona var få selskaper som eide mesteparten av formuen.

Selv om kapital har en uheldig virkning på ulikheten ved at den øverst prosenten stadig får mer, så er det også viktig å ta i betraktning at kapital investert i næringslivet er sentralt for å skape økonomisk vekst, arbeidsplasser og levedyktige bedrifter (Regjeringen, 2020). Dette bidrar igjen til skatteinntekter til det offentlige.

5.7 Ulikhet næring

I kapittel 3 så vi at det var overnattings- og serveringsvirksomhet som ble hardest rammet med nedgang i 2020 på nærmere 30 prosent. Aktørene i denne næringen ble hardt rammet av de direkte smittevernstiltakene fra myndighetene og påfølgende permitteringer. Restauranter og barer måtte begrense antallet gjester samtidig som de måtte ha flere på jobb for å kunne følge opp at smittereglene ble overholdt. I noen områder ble også serveringsstedet helt stengt ned i lange perioder av gangen. Det kommer derfor ikke som noen overraskelse at bransjen i andre kvartal 2020 hadde det høyeste antallet konkurser de siste ti årene. Dette på tross av redusert drift hos domstolene og færre konkursbegjæringer utført av Skatteetaten.

Vi så videre at de som arbeider i disse næringene også er de som har lavest gjennomsnittlig årslønn. Det vil si at da regjeringen satte inn smittevernstiltak som påvirket disse næringene,

så fikk dette også konsekvens for en sårbar, lavt-lønnet gruppe.

5.7.1 Virkningen av tiltakspakker på selskaper

Tiltakspakkene hadde som hensikt i å støtte bedrifter fra nedleggelser, konkurser og permitteringer. Med mindre konkurser og færre nedleggelser av arbeidsplasser, blir det lettere å hente inn permitterte arbeidstakere. Dersom tiltakspakkene fungerer som det skal, vil dette dempe inntektsulikheten (Regjeringen, 2020). Det som derimot er problematisk med tiltakspakkene, er dersom de støtter bedrifter fra å gå konkurs som egentlig skulle gå konkurs uansett. På denne måten kan ikke-levedyktige bli videreført.

I en rapport fra finansdepartementet diskuterer de hvordan tiltakspakkene kan skape forventninger om at bedrifter blir tatt vare på uansett. Støtten har vært større, jo større fall det har vært i omsetningen. Bedrifter som lar omsetningen falle og fortsetter å permittere ansatte vil få høy støtte, og bedrifter som gjør aktive tiltak for å opprettholde omsetningen og beholde sine ansatte, får mindre støtte. Støtten kan derfor ha skapt en uheldig situasjon der bedrifter får mindre insentiver til å forebygge risiko gjennom diversifisering (Regjeringen, 2020).

Når staten betaler de permitterte i stedet for bedriftene, kan alt bli forsterket, selv om hensikten om å redusere bedriftens kostnader egentlig er god. Igjen, kan vi binde dette til diskusjonen med langtidsledige. Flere permitterte kan havne utenfor arbeidsmarkedet dersom det er gunstig for bedrifter å permittere. Dette er uheldig for ulikheten (Regjeringen, 2020). Riksrevisjonen har sett at det har forekommet få tilfeller av svindel og misbruk for bedrifter som har mottatt støtte. Det var derimot få kontroller for å sjekke svindel, og videre kontroller kreves i fremtiden for å utrede dette ytterligere.

Koronakommisjonen diskuterer at det fortsatt vil være en del bedrifter som er direkte rammet, selv om de har mottatt støtte. Andre bedrifter som i utgangspunktet klarte seg greit, kan komme gunstig ut gjennom for eksempel redusert arbeidsgiveravgift (NOU 2021: 6, 2021). Riksrevisjonen har også kommentert at det var en del små aktører som ikke ble inkludert av tiltakspakkene. Dette kan ha en uheldig effekt, og gir indikasjoner på at mindre aktører som idrett eller frivillige organisasjoner ble rammet hardere.

5.8 Oljefondet

Det økte pengebruken gjør at det i fremtiden vil være et lavere nivå på oljefondet. Uavhengig av koronakrisen har vi en befolkning som stadig blir eldre, med færre yrkesaktive per pensjonist. I tillegg til ekstrauttak fra oljefondet, kan det forsterke allerede eksisterende utfordringer for fremtiden. I tillegg vil staten bruke mer penger dersom flere arbeidsledige bruker lang tid på å komme tilbake til arbeid etter krisen er over (NOU 2021: 4, 2021).

På grunn av et lavere nivå av oljefondet i fremtiden vil dette naturligvis gå utover fremtidige generasjoner. Dersom det skulle komme frem at enkelte bedrifter har svindlet til seg støttepakkene, faller byrden på andre lønnstakere og bedrifter. Omfanget av dette har vi ikke gått nærmere inn på, men det er viktig å nevne med tanke på hvordan ulikheten vil arte seg i fremtiden.

5.9 Konklusjon

Denne oppgaven kan tyde på at koronakrisen har rammet skjevt. Det er vanskelig å si noe konkret om hvordan ulikheten har rammet demografiske faktorer forskjellig. Oppgaven bygger på midlertidige resultater og det trengs mer forskning for å kunne gi et tydeligere svar. Foreløpige resultater viser at kvinner ble rammet hardest av permitteringer ved begynnelse av krisen, og deretter menn. Foreldre, og spesielt kvinner ser ut til å ha fått økte indirekte kostnader som følge av barneomsorg. Innvandrere har i høy grad blitt rammet av permitteringer, men det har også befolkningen ellers. Innvandrere har derimot vært mer sårbare for å bli smittet av viruset. Flere har i 2020 og begynnelsen av 2021 tatt høyere utdanning, som kan uttrykke ett behov for å stå mer styrket i arbeidsmarkedet.

Langtidsledighet og unge som på sikt faller ut av skolen, kan være ett problematisk utfall av krisen. Dersom langtidsledige fortsetter å være ledige, kan de senere slite med å komme seg inn på arbeidsmarkedet. Grunnlaget for disse tankene er tidligere teori. Korona er en pandemi som utarter seg annerledes enn en økonomisk krise, og det er ikke lett å dra på tidligere erfaringer. Det er i grunn for tidlig å kunne si noe sikkert om langtidseffektene.

Foreløpig resultater viser at det er de unge og de i landet med lavest gjennomsnittlig årslønn har blitt hardest rammet gjennom permitteringer og oppsigelser. De økonomiske tiltakene til myndighetene har til en viss grad hjulpet selskaper og ansatte i de næringene

som har slitt mest. Dette er allikevel en næring med mange, små aktører og de kan ha lite ressurser og erfaring med å søke på ordningene opprettet av staten. Samtidig når myndighetene stenger noen bransjer helt ned eller pålegger strenge krav til avstand og smitteoppfølging så fjerner det en stor del av disse bedriftenes livsgrunnlag. Det å ha en utsettelse på innbetaling av skatter og avgifter vil heller ikke fjerne problemet. Det utsetter bare problemene noen måneder frem i tid.

Det kan også synes noe urettferdig at noen av de største selskapene i landet stikker av med halvparten av støtten som er gitt. Særlig når videre undersøkelser viser at disse er eid av milliardærer og utenlandske investeringsfond. Det at det er gitt rabatt i formuesskatt for aksjer, driftsmidler og næringseiendom kan også gi en fornemmelse av urettferdighet da de som må betale vesentlige beløp i formuesskatt i hovedsak er de som har mye fra før av. Myndighetenes argument for å sette ned formuesskatten var at de mente skatten tapper bedriftene i Norge for kapital slik at de har mindre å investere i norske arbeidsplasser. Dette var derfor et tiltak som blant annet skulle få flere permitterte ansatte tilbake i arbeid.

Uten myndighetens respons med krisestøtte hadde pandemien økt ulikhetene og truffet de på bunnen av fordelingen enda hardere. Samtidig er det mye som tyder på at myndighetene kunne gjort mer for de bransjene og de individene som sliter mest. Resultatene i oppgaven gir indikasjoner på at ulikheten mellom rik og fattig har økt under koronapandemien. Myndighetene kunne hatt mer målrettet tiltak mot de bransjene som har blitt stengt ned og som har slitt mest under pandemien. I tillegg savnes det mer kraftfulle tiltak mot den nedre del av inntektsdistribusjonen. Samtidig kunne de hatt tiltak mot den øverste prosenten for å begrense at skillet mellom rik og fattig blir enda større.

5.9.1 Oppgavens begrensninger

Nedenfor har vi skrevet noen punkter på begrensningene til oppgaven.

- I tidligere studier har man brukt inntekts- og formuestatistikk for å kartlegge forskjellen mellom fattig og rik. Slik statistikk for husholdninger hadde vært fordelaktig i denne oppgaven, men skattemeldingen for 2020 er ikke tilgjengelig før slutten av 2021. Dersom vi hadde hatt tilgang til statistikken, hadde det vært lettere å direkte se hvordan koronakrisen har påvirket de i øvre og nedre del av

inntektsdistribusjonen. Når statistikken for inntekts- og formuestatistikk er klar og man kan analysere disse tallene, blir det spennende å se hvilke konklusjoner som kan dras om ulikheten. Det hadde også vært interessant å se hva resultatene blir dersom det hadde blitt korrigert for selskapsinntekter, slik som tidligere gjort av Aaberge og Alstadsæter.

- Det er også en begrensning at søknaden for kompensasjonsordning som dekker september til desember 2020 har frist 15. juni 2021. Det betyr at vi ikke får en fullstendig oversikt over hvilke bedrifter som har søkt eller kommer til å søke på kompensasjonen. I tillegg vet vi heller ikke hva sum utbetalt i kompensasjonstøtte er på tidspunktet masteroppgaven leveres.
- Ulikhet under koronakrisen er i utgangspunktet en bred problemstilling. Det er mange ting som har påvirkning på hvordan ulikheten arter seg. I oppgaven har vi avgrenset oss og ikke gått nærmere inn på globalisering, digitalisering, lønnsdannelse, skattepolitikk og fordelingspolitikken. Vi vil poengtere at områder utenfor studiets omfang også er viktig for å uttale seg om ulikhet. For at problemstillingen ikke skal bli for bred, har vi valgt å avgrense oppgaven.

Referanser

- Aaberge, R. (2016). Inntektsulikhet i norge i lys av piketty. *Samfunnspeilet*(1). Hentet fra: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/inntektsulikhet-i-norge-i-lys-av-piketty-debatten>.
- Aaberge, R., Modalsli, J. H., og Vestad, O. L. (2020). Ulikheten - betydelig større enn det statistikken viser. *SSB analyse 2020/13*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/ulikheten-betydelig-storre-enn-statistikken-viser>.
- Agenda (2020). Hvem betaler mest for koronakrisen? Hentet fra: https://tankesmienagenda.no/uploads/documents/medias/hvem_som_betaler_mest_for_koronakrisen__1614107733168.pdf.
- Akademikerne (2020). To av tre vil fortsette med hjemmekontor etter koronakrisen. Hentet fra: <https://akademikerne.no/2020/to-av-tre-vil-fortsette-med-hjemmekontor-etter-korona-krisen>.
- Alon, T., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J., og Tertilt, M. (2020). The impact of covid-19 on gender equality. Working paper 13411, *National Bureau of Economic Research*. doi:10.3386/w26947.
- Alstadsæter, A., Bratsberg, B., Eielsen, G., Kopczuk, W., Markussen, S., Raaum, O., og Røed, K. (2020). The first weeks of the coronavirus crisis: Who got hit, when and why? evidence from norway. Working Paper 27131, *National Bureau of Economic Research*. doi:10.3386/w27131.
- Alstadsæter, A., Jacob, M., Kopczuk, W., og Telle, K. (2016). Accounting for business income in measuring top income shares: Integrated accrual approach using individual and firm data from norway. Working Paper 22888, *National Bureau of Economic Research*. doi:10.3386/w22888.
- Apple (2021). *Mobilitetstrender*. Rapport mobilitetstrender, Apple. Hentet fra: <https://covid19.apple.com/mobility>.
- Berg, H., Larsen, K. A., Synne, K., og Solheim, B. (2015). Permittering og avgang fra arbeidslivet. Hentet fra: <https://proba.no/wp-content/uploads/proba-rapport-2015-07-permitteringer-og-avgang-fra-arbeidslivet.pdf>.
- Bojer, H. (2019). Økonomisk ulikhet. Hentet fra: https://snl.no/Åykonomisk_ulikhet.
- Brasch, T. v., Cappelen, , Hungnes, H., og Ouren, J. (2020). *Etterspørselnedgang og ringvirkninger av disse som følge av Covid-19 og tiltak for å redusere smittespredningen*. Rapport 14, SSB. Hentet fra: https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/_attachment/417243?_ts=1713fe8af10.
- Bratsberg, B., Raaum, O., og Røed, K. (2010). When minority labor migrants meet the welfare state. *Journal of Labor Economics*, 28(3):633–676.
- Christensen, J. og Berg, O. T. (2019). Velferdsstat. Hentet fra: <https://snl.no/velferdsstat>.
- DNB (2021). *Innsiktsrapport 2021*. Hentet fra: https://www.dnb.no/portalfont/nedlast/no/om-oss/dokumenter/Innsiktsrapporten_2021.pdf.

- Doksheim, M. (2014). Thomas piketty, capital in the twenty-first century, nyanisering og nye løsninger. *Civita notat 11 2014*. Hentet fra: <https://www.civita.no/politisk-bokhylle/piketty-thomas-capital-in-the-twenty-first-century>.
- EIA (2021). Europe brent spot price fob (dollars per barrel). Hentet 23. april 21, fra: <https://www.eia.gov/dnav/pet/hist/rbrteD.htm>.
- Ellingsen, N. og Galaasen, S. M. (2021). Langvarige konsekvenser i arbeidslivet. *Norges Bank*. Hentet fra: https://www.norges-bank.no/contentassets/3a517c60b8c1456bb3d01fb7912e1f28/sm_staff-memo-2021-1.pdf?v=01/21/2021145109&ft=.pdf.
- Engvik, M. og Dalen, H. B. (2021). En av fem har det trangt økonomisk. Hentet fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/en-av-fem-har-det-trangt-okonomisk>.
- Epland, J. og Tuv, N. (2019). Slik måler ssb ulikhet. Hentet fra: <https://www.ssb.no/innpekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/slik-maler-ssb-ulikhet>.
- Euronext (2021). Oslo børs benchmark index gi. Hentet fra: <https://live.euronext.com/nb/product/indices/NO0007035327-XOSL>.
- Folkehelseinstituttet (2020). Fakta om koronaviruset og sykdommen. Hentet fra: <https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/fakta-og-kunnskap-om-covid-19/fakta-om-koronavirus-coronavirus-2019-ncov/?term=&h=1>.
- Fredriksen, K. (2019). På stedet hvil: kvinner dominerer offentlig sektor, menn privat sektor. Hentet fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/pa-stedet-hvil-kvinner-dominerer-offentlig-sektor-og-menn-privat>.
- Gjerde, A., Engel Jensen, M. C., og Sørbø, J. (2020). *Den store nedstengingen. Arbeidsmarkedet gjennom koronakrisen og scenarioer for utviklingen fremover*. Rapport 2, NAV. Hentet fra: https://www.nav.no/_/attachment/download/09c2a89a-315e-4513-a2dc-ba34f0558101:7c5aa6029d0f9df62003efa39758afc5ca250c9c/Arbeid_og_velferd-2020-2-artikkel1.pdf.
- Gjerstad, T., Melgård, M., og Oterholm, G. (2020). Finansministeren: Koronatiltakene koster 280 milliarder. Hentet fra: <https://www.dn.no/politikk/koronaviruset/jan-tore-sannere/regjeringen/finansministeren-koronatiltakene-koster-280-milliarder/2-1-777936>.
- Gustavson, M. (2012). Økonomisk ulikhet. Hentet fra: <https://www.civita.no/assets/2012/05/Årskononomisk-ulikhet.pdf>.
- Helsedirektoratet (2020). *Covid-19 - samfunnsøkonomisk vurdering av smitteverntiltak - andre rapport*. Rapport 2, Helsedirektoratet. Hentet fra: <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/samfunnsokonomisk-vurdering-av-smitteverntiltak-covid-19/Samfunns%20%20B8konomisk%20vurdering%20av%20smitteverntiltak%20-%20covid-19%20-%20andre%20rapport.pdf>.
- Hernæs, M. (2020). Kriser rammer sosialt skjevt. *Stat og Styring*, 30(2):22–25. Hentet fra: https://www.frisch.uio.no/om-oss/Nyheter/2020/hernes_o_kriser_rammer_skjevt_stat_styring_v2020.html.
- Horgen, E. (2020). Dempet jobbfall også i oktober. Hentet fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/dempet-jobbfall-ogsaa-i-oktober>.

- Horgen, E. H. (2017). Åtte år med nedgang i sysselsettingsprosenten. Hentet fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/atte-ar-med-nedgang-i-sysselsettingsprosenten>.
- Hovland, K. M. (2020). Eies via luxembourg: Dette er aktørene bak hurtigruten. Hentet fra: <https://e24.no/naeringsliv/i/BlJbrl/eies-via-luxembourg-dette-er-aktoerene-bak-hurtigruten>.
- Hoynes, H., Miller, D. L., og Schaller, J. (2012). Who suffers during recessions? *The Journal of Economic Perspectives*, 26(3):27–47. doi: 10.1257/jep.26.3.27.
- IMDi (2020). Innvandrere i arbeidslivet. Hentet fra: <https://www.imdi.no/om-integrering-i-norge/kunnskapsoversikt/innvandrere-i-arbeidslivet/>.
- Indseth, T., Elgersma, I. H., Strand, B. H., Telle, K., Labberton, A. S., Arnesen, T., Nygård, K. M., og Godøy, A. (2021). *Covid-19 blant personer født utenfor Norge, justert for yrke, trangboddhet, medisinsk risikogruppe, utdanning og inntekt*. Rapport, FHI. Hentet fra: <https://www.fhi.no/publ/2021/covid-19-blant-personer-fodt-utenfor-norge-justert-for-yrke-trangboddhet-me/>.
- Kampevoll, F. (2021). Fem selskaper deler nesten halvparten av koronastøtten. Hentet fra: <https://www.nrk.no/norge/fem-selskaper-deler-nesten-halvparten-av-koronastotten-1.15354391>.
- Kapital (2021a). Lars wenaas. Hentet fra: <https://kapital.no/kapital-index/profile/7560119/lars-wenaas>.
- Kapital (2021b). Olav nils sunde. Hentet fra: <https://kapital.no/kapital-index/profile/7560885/olav-nils-sunde>.
- Kjos, K. og Blytt, J. P. (2021). Fastlands-bnp falt 2,5 prosent i 2020. Hentet fra: <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/fastlands-bnp-falt-2-5-prosent-i-2020>.
- Knudsen, C. (2020). Regjeringen advarer: Fremtidige generasjoner må betale for økt oljepengebruk. Hentet fra: <https://e24.no/norsk-oekonomi/i/70z5j4/regjeringen-advarer-fremtidige-generasjoner-maa-betale-for-oekt-oljepengebruk>.
- Kolberg, L. (2020). *Likestilling i Korona-tider - hvem gjør hva?* Rapport 2, Likestillingssenteret. Hentet fra: <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/cdn.likestillingssenteret.no/wp-content/uploads/2020/06/04122520/Likestilling-i-koronatider-hvem-gjoer-hva.pdf>.
- Kvittingen, I. og Jakobsen, S. E. (2016). Burde sett krisen komme. Hentet fra: <https://forskning.no/okonomi-naeringsliv-olje-og-gass/burde-sett-krisen-komme/418314>.
- Lima, I., Dahl, E., Furuberg, J., og Munch-Ellingsen, E. (2020). *Lavinntekt og levekår i Norge. Tilstand og utviklingstrekk - 2020*. Rapport 4, NAV. Hentet fra: <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/analyser-sosiale-tjenester/lavinntekt-og-levekar-i-norge.tilstand-og-utviklingstrekk-2020>.
- Ljungqvist, L. og Sargent, T. J. (1998). The european unemployment dilemma. *Journal of Political Economy*, 106(3):514–550. doi:<https://doi.org/10.1086/250020>.

- LO Norge (2020). Permitteringer og dagpenger. Hentet fra: <https://www.lo.no/hva-vi-men-er/lo-advokatene/sporsmal-og-svar/permutteringer/>.
- Lund, V. (2021). 71 prosent færre flypassasjerer i 4.kvartal. Hentet fra: <https://www.ssb.no/transport-og-reiseliv/artikler-og-publikasjoner/71-prosent-faerre-flypassasjerer-i-4.kvartal>.
- Mamelund, S.-E., Ingelsrud, M. H., og Steen, A. H. (2020). *Arbeidslivsbarometerets koronaundersøkelse*. Rapport, Arbeidsforskningsinstituttet AFI. Hentet fra: <https://s32603.pcdn.co/wp-content/uploads/2020/04/Arbeidslivsbarometeret-om-korona.pdf>.
- Monsrud, M. og Hirsch, E. V. (2021). Nasjonalinntekten falt kraftig i 2020. Hentet fra: <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/nasjonalinntekten-falt-kraftig-i-2020>.
- NAV (2020). Stor oversikt: Slik har det gått med de 400 000 som ble rammet av den første koronabølgen. *MEMU*. Hentet fra: <https://memu.no/artikler/stor-oversikt-slik-har-det-gatt-med-de-400-000-som-ble-rammet-av-den-forste-koronabolgen/>.
- NAV (2021a). Omsorgspenger. Hentet fra: <https://www.nav.no/familie/sykdom-i-familien/nb/omsorgspenger>.
- NAV (2021b). Søk om penger - permittert. Hentet fra: <https://www.nav.no/arbeid/permittert>.
- Nilsen, A. (2020). The labor market in norway: 2000-2018. Discussion paper 4, *NHH Dept. of Economics*. doi:<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3569497>.
- Nilsen, A. og Reiso, K. H. (2011). Scarring effects of unemployment. Discussion paper 26, *National Bureau of Economic Research*. doi:<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1972294>.
- Nordås, H. K. (2020). Pandemi = økonomisk kollaps. Hentet fra: <https://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/2020/Pandemi-oekonomisk-kollaps>.
- Norges Bank (2020a). Pengepolitikkenes rolle i en koronatid. Hentet fra: <https://www.norges-bank.no/aktuelt/nyheter-og-hendelser/Foredrag-og-taler/2020/2020-10-06-cme/>.
- Norges Bank (2020b). Pengepolitisk oppdatering. Hentet fra: https://www.norges-bank.no/contentassets/33530567f5384a9f8af22effdbfb4fbd/ppr_mai_2020.pdf?v=05/07/202012401&ft=.pdf.
- Norges Bank (2021). Styringsrenten månedsgjennomsnitt. Hentet fra: <https://www.norges-bank.no/tema/Statistikk/Rentestatistikk/Styringsrente-manedlig/>.
- NOU 2014: 3 (2014). *Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2014*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/146a625553974b28a1facfc6b59ade73/no/pdfs/nou20142014003000dddpdfs.pdf>.
- NOU 2021: 4 (2021). *Norge mot 2025 - Om grunnlaget for verdiskaping, produksjon, sysselsetting og velferd etter pandemien*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/612755ca262842329ae0a7968e66351f/no/pdfs/nou202120210004000dddpdfs.pdf>.
- NOU 2021: 6 (2021). *Myndighetenes håndtering av koronapandemien*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/5d388acc92064389b2a4e1a449c5865e/no/pdfs/nou202120210006000dddpdfs.pdf>.

- Skatteetaten (2021). Tiltakspakker i forbindelse med korona-situasjonen. Hentet fra: <https://www.skatteetaten.no/tiltakspakker/>.
- SSB (2017). Lavere lønn blant innvandrere. Hentet fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/lavere-lonn-blant-innvandrere>.
- SSB (2020a). 11417: Årslønn, etter næring (19 grupper) 2015 - 2019. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/11417/>.
- SSB (2020b). 11658: Yrkes- (4-siffernivå), kjønns- og aldersfordeling for lønnstakere, jobber og lønn. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/list/arblonn>.
- SSB (2021a). 09122: Opna konkursar, omsetning og sysselsette, etter næring (sn2007) og konkurstype 2010k1 - 2021k1. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/09122/>.
- SSB (2021b). 11599: Innenlandsk lånegjeld, sesongjusterte og ujusterte beholdninger og transaksjoner, etter valuta, låntakersektor, måned og statistikkvariabel. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/11599/>.
- Sundt, C. (2020). Flere sysselsatte. Hentet fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/flere-sysselsatte--410454>.

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway